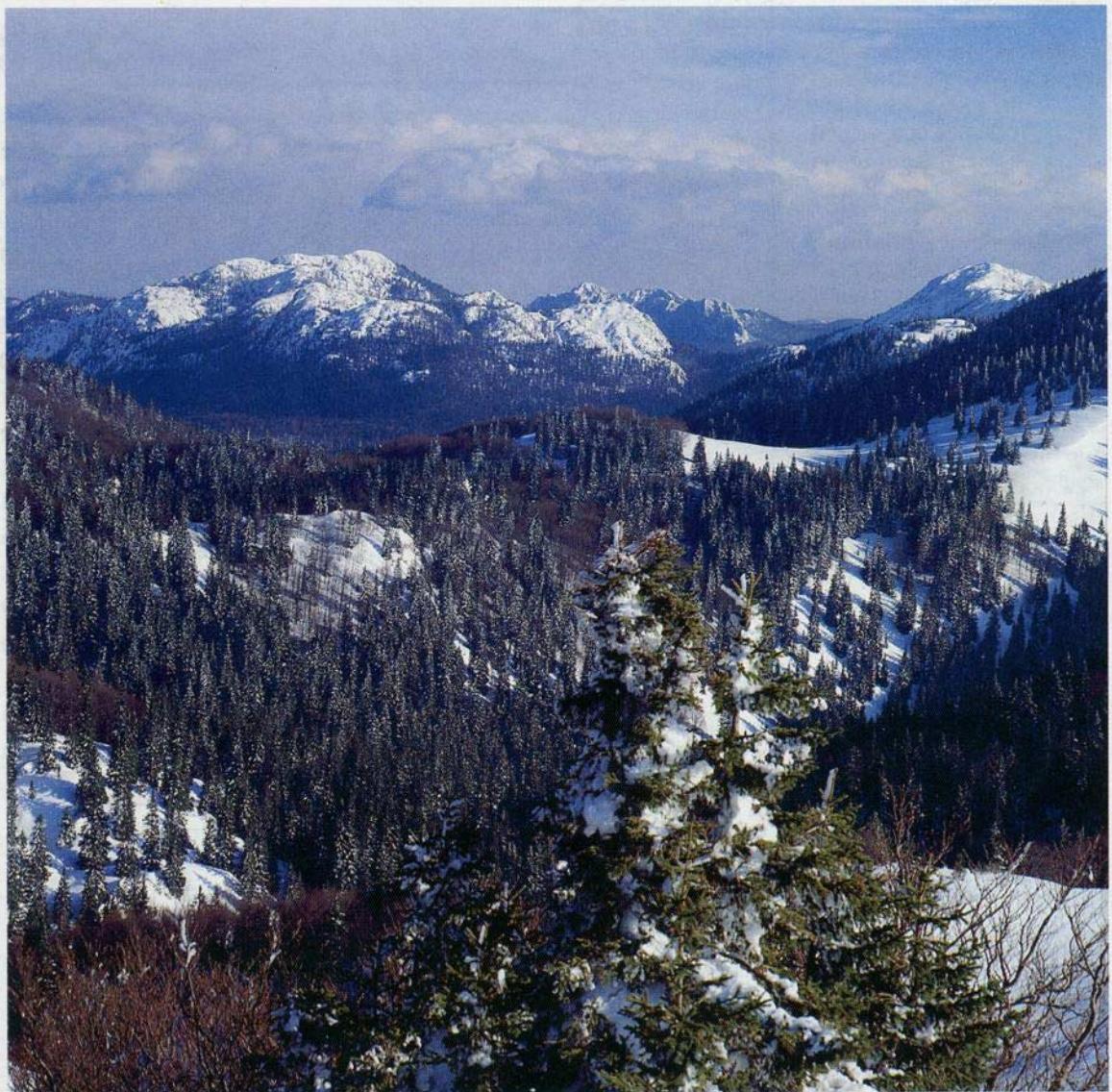

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 93

VELJAČA
2001

2

IZDAVAČ:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB
TEL./FAX: 01/48-24-142
TEL. 01/48-23-624 (R.D. 8-15 H)
E-MAIL: HPS@ZG.TEL.HR
WWW: PUBWWW.SRCE.HR/HPS

UREDNIK:

ALAN ČPLAR
SV. MATEJA 7, 10010 ZAGREB
TEL. 091/51-41-740
TEL. 01/66-88-512
E-MAIL: CAPLAR@RUDJER.IRB.HR

UREDNIČKI ODBOR:

DR. BORISLAV ALERAJ
DARKO BERLJAK
DR. SREĆKO BOŽIČEVIC
VLADO BOŽIĆ
TOMISLAV ČANIĆ
MLADEF FLISS
ZDENKO KRISTIJAN
PROF. KRUNOSLAV MILAS
PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK:

»EKOLOŠKI GLASNIK«
DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

Veljača 2001
February 2001

Broj 2
Number 2

Godište 93
Volume 93

SADRŽAJ

Damir Fröszel: Slike iz planinarske prošlosti	33
Milan Kaučić: Tragovi na bregovima Zlatne doline	38
Vlatko Oštarić: Planinarski zanimljive gradine povijesnog Vinodola..	40
Smiljana Petričević: Sjaj i bijeda Ivinih vodica	43
Miljenko Bošnjak: Pogled s Lupoglava	46
Iz foto-albuma Josipa Pejše	48
Miljenko Pavešić: Plaći, voljena planino!	50
Pitanja za raspravu	51
Ante Vukušić: Poučavati i odgajati, a ne zabranjivati i kažnjavati	51
Damir Kuzmanić: Planinari nisu ni elita ni pijanci	52
Alan Čplar: Planinarstvo na Internetu	54
Planinarski tisak	56
Tko je što u hrvatskom planinarstvu: Vladimir Jagarić.....	58
Speleologija	59
In memoriam: Maria Zerline Prikryl i Desanka Crespi	60
Vijesti	61
Humor.....	64
Hrvatska planinarska obilaznica.....	64a

Slika na naslovniči:

Zavižanska kotlina u zimskom rahu, foto: Nino Marcutti

- **ČASOPIS izlazi u 10 brojeva godišnje** (za srpanj i kolovoz, te studeni i prosinac kao dvobroj). Prvi broj izašao je **1.VI. 1898.** kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do travnja 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.
- **PRETPLATA** za kalendarsku godinu je **100 kuna (za inozemstvo 50 DEM)**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun br. **30102-678-5535**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« treba **obavezno** upisati **svoj preplatnički broj**, koji se nalazi uz adresu na omotu svakog dostavljenog primjerka. **Novi preplatnici** svoj preplatnički broj trebaju zatražiti od Hrvatskog planinarskog saveza. **Preplata za inozemstvo** uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**.
- **SURADNJA:** Članci i vijesti trebaju biti **pisani s proredom među recima**, a mogu se slati poštom ispisani, na disketi ili putem e-maila. **Prednost imaju** članci i vijesti popraćeni što boljim izborom **fotografija, dijapositiva, creža i skica**. Ilustracije se na zahtjev vraćaju autorima. Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova, posebno za priloge duže od 4-5 stranica.

SLIKE IZ PLANINARSKE PROŠLOSTI

Pogled s početka trećega na kraj drugog tisućljeća

DAMIR FRÖSSEL, Zaprešić

Scena je bila postavljena: 12 fiksnih kamera u stjeni, jedna u helikopteru, jedna u podnožju. Ostale su bile pričvršćene na kacigama četvero penjača. Vrijeme je bilo lijepo, izravan prijenos na nekoliko satelitskih tv-postaja mogao je početi. Nakon prijenosa uspona na Matterhorn od prije nekoliko godina (i ekshibicije Tadeja Slabea u stjeni Ospa), logičan slijed doveo nas je do posljednje stanice, koja će vjerojatno označiti kraj alpinizma i planinarstva kakvog poznajemo i početak novog doba... ili će, možda, to biti početak njegovog kraja.

Ne bi to bila prva prekretnica koju je donio uspon preko sjeverne stijene Eigera. Nakon što su 1931. godine braća Toni i Franz Schmid, u doba svojevrsnog »Sturm nach Oben«, te Martin Meir i Rudolf Peters 1935. godine ispenjali sjeverne stijene Matterhorna odnosno Grandes Jorassesa, od slavne trilogije ostala je samo sjeverna stijena Eigera. Rješenje tog problema značilo bi da su sve velike stijene u Alpama ispenjane, te da treba potražiti nove ciljeve i motive.

No, samo taj razlog ne bi bio dovoljan da objasni važnost današnjeg dogadaja. On se krije u nesretnoj povezanosti sve tragike dogadaja koji su se odvijali u stjeni i činjenice da je ona samo 3500 metara udaljena od hotela na Kleinen Scheidegg, odakle se pomoću tamo postavljenih teleskopa vrlo točno mogu promatrati događanja tijekom uspona.

A prvi uspon na vrh Charlesa Barringtona s vodičima 1865. godine uklopit će se u sljedeća dogadanja. On je, naime, htio na Matterhorn, ali mu je put do tamo bio preskup. Od tada do 1935. godine svi grebeni i stijene bili su ispenjani, a album sa slikama tragedije povijesti uspona preko 1800 metara visoke sjeverne stijene počinje se popunjavati 1935. godine.

Slika smrti Maxa Sedlmayera i Karla Mehringera ostala je sakrivena iza gustih oblaka. Slika

Anderla Hinterstoisera godinu dana poslije kako za sobom povlači uže nakon prečnice i time zatvara put za povratak. Slika Tonija Kurza kako visi na užetu samo nekoliko metara udaljen od nemoćnih spašavatelja. Slika tijela u podnožju stijene u položaju koje ono može imati samo nakon takvog pada. Slika Stefana Longhija ostavljenog u stjeni ili njegovog tijela koje se dvije godine nakon smrti njihalo na užetu. Slika Claudija Cortija spašenog nakon devet dana. Slike više od 50 smrti u isto toliko godina. Slika stijene nazvane Mordwand.« (igra riječi: Nord-sjever, Mord - ubojstvo, wand - zid)

Gledajući hiperrealizam filmske trake, još važnijima nam se čine sve te stare fotografije herojskih dana alpinizma, ponekad nejasne, podeksponirane, ponekad jedva razaznatljivih likova, ali uvijek pune dramatike, mistike, tragike... kao što su to bile i tokom povijesti. A prateći te slike možemo rekonstruirati i odnos čovjeka prema planinama kroz tok vremena. Jer, kako objasniti činjenicu da do početka XIX. st. planinarstvo gotovo da i nije postojalo, barem ne u obliku kakav danas poznajemo? Zašto ljudi nisu i prije imali, osim iz sasvim praktičnih razloga, potrebu za uspinjanje planinama?

Nadrealnim i mističnim činile su se planine ljudima od početka svijeta. U većini religija one su mjesta koje nastanjuju bogovi, sveta mjesta, mjesta gdje nastaju pravila kojih se treba pridržavati. Strah, a ne znatiželju, izazivaju vrhunci.

Malo je poznatih podataka o usponima u Starom svijetu: u V. st. pr. n. e. Empedoklo se popeo na Etnu, sto godina poslije Filip Makedonski na Balkan, poslije car Hadrijan ponovo na Etnu. Razlozi su bili prozaični: Hadrijan je htio promatrati zalazak sunca, a Filip otkriti mogu li se Jadran-sko i Egejsko more vidjeti s jednog mjesta. Za nas je važniji Hanibalov pohod na Rim 218. g. pr. n. e., jer su nam iz toga, i iz kasnijih, izvora, ostale

Hanibalov prelazak preko Alpa

brojne slike njegovog prelaska preko Alpa, posebno u svjetlu činjenice da su te slike nadišle važnost samog događaja, dok je kasnija, povijesno važna bitka kod Kane, gotovo zaboravljena.

Doba od uspona kršćanstva do pojave renesanse siva je zona prikaza planina. Osim što su općenito slike dovele do dalekosežne podjele na istočni i zapadni svijet, na njih, kao i na cijelu prirodu, gledalo se kao na nevažne u usporedbi s duhovnim brigama, pa im nije posvećivana nikakva pažnja. To je vidljivo kako u slikarstvu, tako i u kartografiji, gdje često nisu prikazani niti najviši vrhovi. Trebalo je dočekati renesansu da bi se to promijenilo. Pejzaži se vraćaju na slikarska platna: dramatični prikaz planina njemačke škole, minucioznost Flamanaca i sfumato talijanske škole. Nakon toliko vremena praznine, zapanjuje činjenica da je za prvi uspon na jedan vrh iz čiste znatiželje ostao zabilježen čak i točan datum - 26. travnja 1336. god. na 1909 metara visoki Mt. Ventoux u Francuskoj popeo se Francesco Petrarca. No, taj je uspon bio iznimka, jer do značajne 1492. god. nemamo podataka o sličnim poduhvatima. Te godine, po nalogu kralja Karla VIII., komornik De Baupre penje se na 2097 m visoki alpski vrh Aiguille. Iz toga stoljeća ostala nam je i slika lova, na kojoj se u kutu slike vidi i do tada nezabilježeni prizor: spuštanje užetom niz stijenu. Sljedeći zapisani uspon dio je mnogo tragičnije priče - 1521. god. Cortesovi vojnici morali

su na vrh 5452 m visokog Popocatepetla da bi došli do sumpora potrebnog za dobivanje baruta. Time su i ne znajući postavili rekord koji nije nadmašen nekoliko stoljeća.

Ono što je zajedničko svim tim događanjima, motiv je koji ih pokreće: bilo da je riječ o ratnim naprima, izvršavanju nečijih naloga ili istraživanju biljnog svijeta, radi se o utilitarizmu. Ipak, tu se nalazi klica kasnijeg razvoja zanimanja za planinski svijet.

Nakon geologa, zoologa, botaničara i kartografa, u taj nekorisni svijet postupno se uključuju i drugi. Opet se postavlja pitanje: zašto? Liječnik iz Chamonixa Michael Paccard želio je na Mont Blanc zbog mjerjenja, a pridružio mu se lovac na divoke Jacques Balmat, nadajući se slavi i nagradi. Osvajanje vrha te 1786. godine bez osnovne opreme bio je velik trijumf s ne tako slavnim nastavkom. No tek kada je sljedeće godine glasoviti znanstvenik Horace Benedict de Saussure, idejni začetnik prošlogodišnjeg uspona, stao na vrh, publicitet je dao snažan zamah daljnjim potuhatima. Znanstvenicima su se pridružili avanturisti i godine koje slijede predstavljaju prvu veliku prekretnicu u povijesti planinarstva: razlozi za uspon više se ne traže u ostvarivanju neke opipljive koristi, već ih svaki pojedinac traži u samome sebi.

Iste godine kada su ljudi prvi puta stajali na vrhu Eigera, malo južnije, na Matterhornu, odvija se drama koja će postati legendom. Nekoliko godina prije, kada je mladi Englez Edward Whymper stigao u Zermatt kako bi ilustrirao prva izdanja knjiga engleskog Alpskog kluba, inače prvog planinarskog društva na svijetu, osnovanog 1857. godine u Londonu, ništa nije sluтиlo na kasnije događaje. Koji su razlozi koji su njegovu prvobitnu odbojnost prema planini promijenili u odluku da je osvoji, nije nam poznato. No njegova opsjednutost tim ciljem nakon početnih neuspjeha već je jednostavnije shvatiti. Samo, u tim željama nije bio sam: s druge, talijanske strane planine, to je isto pokušavao i Talijan netalijanskog imena Jean-Antoine Carrel. Zbog niza okolnosti Whymper je saznao da je njegov suparnik spremjan na konačni napad. U žurbi sakupivši ekipu, načinjena je vjerojatno odlučujuća pogreška. Poslije će sam Whymper tvrditi da ne zna

kako se u društvu iskusnih penjača i vodiča našao početnik, 19-godišnji Douglas Headow. Odjek kasnijih događaja može nam ilustrirati činjenica da je slavni francuski slikar Gustave Doré, u pauzi rada na vjerojatno najpoznatijem ilustriranom izdanju Biblije, naslikao nekoliko slika tijeka uspona, dolaska na vrh prije suparnika, uključujući i najspektakularniju i najslavniju sliku u povijesti alpinizma, trenutak pada četvorice penjača i napora ostale trojice da taj pad izbjegnu.

Značenje te tragedije bilo je višestruko: od opće osude do pokušaja zabrane planinarenja zakonom, pitanja o tome tko je bio kriv, no ono što je možda bilo najvažnije, taj je uspon označio kraj zlatnog doba planinarstva. Većina najvažnijih vrhova je osvojena, i trebalo je pronaći nove motive za uspone. Tamo gdje samo vrh više nije cilj, smisao se morao početi tražiti u putu samome.

A da bi se osvojili još neosvojeni vrhovi, trebalo je putovati. Tako ćemo na vrhu Chimboraza, 6272 metara visokom vrhu u Ekvadoru, 1880. godine naći par koji je teško bilo očekivati zajedno: Edward Whymper i Jean-Antoine Carrel. Taj ugasli vulkan imao je zanimljivu povijest. Pogrešnim mjerenjem u XVIII st. smatran je najvišim vrhom svijeta, na njega je pokušao uspon i Alexander von Humboldt, a ostao je najviši osvojeni vrh Južne Amerike do 1897. godine, kada je slavni švicarski vodič Mathias Zurbriggen (vrativši se s uspona na Mount Tasman na Novom Zelandu) osvojio Aconcagu, 6960 metara visok, stvarno najviši vrh toga kontinenta. Te iste godine, uspon na Mount Saint Elias (5489 m), koji je s ostalim istraživanjima trajao 154 dana, izazvao je val sličnih pothvata i u Sjevernoj Americi. Voda te ekspedicije, ujedno i osvajač vrha, bio je sin talijanskog kralja Victora Emanuela II, vojvoda od Abruzza. Činjenica da ćemo ga početkom sljedećeg stoljeća sresti i na trećem najvišem vrhu Afrike, 5119 m visokom Margherita Peaku u Ugandi, i pri pokušaju uspona na K2 (tada znanom kao Mount Godwin Austen), najvažnija nam je zbog prisutnosti čovjeka koji ga je pratio na svim tim putovanjima. Bio je to Vittorio Sella, službeni fotograf ekspedicije, čije su fotografije ne samo dugo godina služile kao vodič pri kasnijim pokušajima uspona, nego su po svojoj ljepoti ostale nenadmašene do danas.

Doréova slika nesreće osvajača Matterhorna

Uspon pred publikom nosi sa sobom, međutim, neke druge implikacije. Tanka linija koja alpinizam danas dijeli od sporta (ocjene, bodovi), prisustvom kamera neizbjježno se briše. Svi argumenti rasprave o snazi doživljaja, zadovoljavanju unutarnjih potreba, ljepoti krajolika, gube snagu. Objektivnost filmske trake, kao uostalom i inače u umjetnosti, neće nam moći nadoknaditi nesavršenost starih, drhtavom rukom snimljenih fotografija. Upravo ta nesavršenost pobuduje našu maštu, tog pokretača naših pothvata, jer su pojedinačne slike ono što čovjeku od nekog davnog događaja ostaje u sjećanju. Koliko se puta nečega prisjećamo samo zahvaljujući nekoj slici koja ostaje, a ostalo, ponekad čak i kontekst, zaboravljamo. Iako su pokretne slike samo niz pojedinačnih koje varaju oko, naša svijest se ne može prevariti - u memoriji će nam ostati opet elementarni dijelovi - slike.

Zauvijek će ostati upamćena slika Mallorya i Nortona iz 1922. godine, snimljena negdje na 8200 metara visine, slika Malloryeva cepina koji je pronašao Wyn Harris devet godina nakon nje-

Članovi ekspedicije iz 1924. godine:

Irvine i Malory su prva dvojica s lijeva u drugom redu

gova nestanka, slika Mauricea Herzoga 1950. na vrhu Annapurne (prvog i jedinog osamtisućaka koji je osvojen bez pomoći fotografija), ili fotografija snimljena 1937. na Nanga Parbatu, iskopana iz nanosa lavine, koja prikazuje neke od 16 penjača u logoru, nekoliko trenutaka prije njihove smrti. Ili čemo pamtit i nedostatak fotografija, jer je 1959. lavina odnijela Tonija Eggera zajedno s fotoaparatom pri povratku sa prvi puta osvojenog Cerro Torrea. A to je samo početak priče o tome kako se uz pomoć kamere pokušao

naći odgovor na pitanje koje fotografije nisu mogle dati, jer ih nije bilo. Priča je to o Cesareu Maestriju, čovjeku koji je preživio taj silazak s Cerro Torrea, i jedanaest se godina poslije vratio da bi i nakon gotovo šest mjeseci borbe, ovaj puta drugim smjerom, ostala dvojba je li je uspio stići do vrha (lijep primjer ekspresionizma, usporedimo remek-djelo Edvarda Muncha i naslov kasnije ekranizacije tih dogadaja). Poput slučaja Claudija Cortija, ovdje je nedostatak fotografija bio jači argument od riječi živog aktera. To su osjetili i Kinezi, kojima se uspon 1960.

na Everest u većini izvora ne priznaje, jer nemaju fotografija s vrha (nema je niti Hillary, čovjek koji stoji na vrhu Everesta je Tensing, koji nije znao fotografirati).

A kamere su 1983. pokušale rekonstruirati tragediju na Eigeru iz 1935., ali i ovaj puta priroda je bila jača. Prisustvo novinara nije spriječilo niti tragičan slijed dogadaja na Everestu 1996. godine, kada su pri silasku s vrha u nevjerljivim okolnostima, zajedno sa svojim klijentima, poginuli Rob Hall i Scott Fischer.

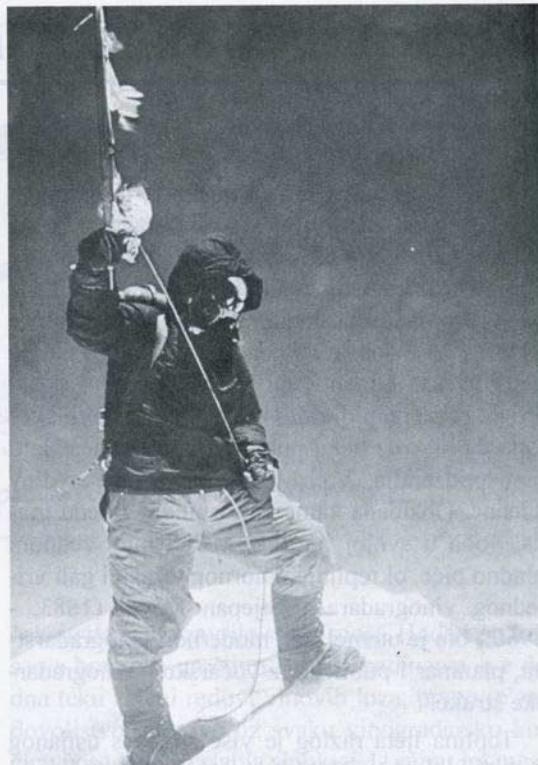
Napredak koji je čovjek ostvario samo unutar posljednjih desetljeća impresivan je, no vjerojatno niti na jednom području sportskih ili sličnih djelatnosti on nije takav kao u alpinizmu. Vratimo li se ponovo na primjer Eigera, uspon za koji su i najbolji penjači poslijeratnog razdoblja trebali dva dana, danas se izvodi solo za manje od pet sati. Tamo gdje se nedavno razmišljalo o tome gdje je najbolje mjesto za bivak, danas se penjač nakon uspona vraća u dolinu na ručak. Put kojim je u Himalaji krenuo Reinhold Messner postaje više

Noel i njegova kamera na Everestu

pravilo nego iznimka, u alpskom stilu savladavaju se i najviše stijene. Niti motiva ne nedostaje. Zanemarimo li sve sociološke, psihološke i filozofske rasprave, smisao čemo naći negdje između sljedeća dva događaja: 1943. godine tri su talijanska vojnika pobegla iz britanskog logora kako bi se kao prvi popeli na 80 km udaljeni vrh Lenanu, treći najviši vrh masiva Kenye, visok 4968 m. Dereze su napravili od blatobrana kamiona, a zalihe hrane i opreme sakupljali su šest mjeseci. Nakon uspješnog uspona, vratili su se u zarobljeništvo, gdje su zadovoljni proveli nekoliko tjedana u samici. Drugi je uspon poduzet sredinom sedamdesetih godina na drugom kraju svijeta: skupina britanskih penjača pokušala je osvojiti vrh 5913 m visokog El Tora u Peru, u to vrijeme najvišeg neosvojenog vrha Južne Amerike. Dvadeset godina ranije, naime, na sam njegov vrh srušio se avion s teretom zlatnih poluga. Penjači su stigli na nekoliko desetaka metara od vrha, gdje su im vrlo nepovoljni snježni uvjeti onemogućili daljnje napredovanje. Za utjehu im je poslužila činjenica da su ustanovili kako se avion sa svojim teretom u međuvremenu otklizao prema dolini. Između larppurlartizma i pragmatizma, hedonizma i ludizma, razlike su ponekad jedva primjetne.

Kako čemo, međutim, dalje svi mi koji se ne zovemo Stipe Božić? Piramida uspjeha opasno se izdužila, vrh je sve dalje od baze. Uz, po definiciji, inertnu bazu, i vrh koji napreduje velikom brzinom, korak može držati samo sredina - u našem slučaju, limiti nisu fizički već psihološki: barijera koju treba probiti mali je crveno-bijeli kružić. Put prema naprijed ne vodi utabanim stazama. U suprotnom, koliko god mi to željeli (ili se zavarivali), smisao naših nastojanja ne može nam dati filozofija, već ga moramo potražiti u sociologiji. Ne bismo li ponovno trebali potražiti svoju scabiosu trentu, izgubljenu negdje na pretrpanim stazama prema »popularnim« vrhovima? Možda se odgovor nalazi tu, samo malo dalje, izvan fokusa, pod vrhovima koji su nam nekako uvijek ostajali iza leđa. Zato, krenimo jednog lijepog dana putevima gdje čemo samo ponekad sresti nekoga tko isto tako traži svoj mir,

Planinarski trijumf 20. stoljeća: Prvi ljudi na vrhu Everesta (na slici je Tensing Norgay)

na vrhove na kojima čemo još sresti ljude koji su poznavali Juliusa Kugya, majstora estetike pokreta. Iznenadit ćete se koliko se ljudi vraća već pomalo zaboravljenim krajevima, o kojima vodiči pišu samo sitnim slovima. I tu čemo shvatiti bit rasprava o Hanzovom putu, logiku putova na talijanskom dijelu Julijskih Alpa, ili razloge otvaranja sve ekstremnijih ferata u Dolomitima. I za kraj, vratimo se jednim citatom ponovo tamo od kuda smo i krenuli, pod stijenu Eigera: »Ljudi žale, da je upravo na pokušajima uspona kroz Eigerovu stijenu izbljedio etos planinarstva, jer se stijena pretvorila u kazališnu pozornicu, na kojoj je moguće promatrati svaki pokret penjača... Htjeli bi da ih se pusti na miru, ne žele biti predmet promatranja. Voljeli bi da se vrate stara vremena kada nikoga nije bilo briga za njih«. Godina citata je 1938.

TRAGOVI NA BREGOVIMA ZLATNE DOLINE

MILAN KAUČIĆ, Požega

Istočno od Požege, na Vranduku, u podnožju brijege, ispod zadnjih trsova vinograda, u hladu mlađih hrastova, jasena i graba, izvire voda. Iz dubine kroz kamenje i zemlju navire ona studena na svjetlo dana i ljeskajući se u srebrnoj niti teče u doline sve dok je se negdje na putu ne napije ljetno sunce, kljucne crni kos i lizne zelena gušterica. Plazi po njoj riđovka i vuče se mravlja kolona da bi kroz neku pukotinu ponovo nestala u tami podzemlja. Vrelo je poznato kao Koydl zdenac. Obzidana kamenom u tihom zaleđu grada, voda u svojoj ljudskoj kućici nudi žednom hladno piće, okrepljuje umornog težaka i gali vrijednog vinogradara... Stjepan Koydl (1883. - 1960.) bio je utemeljitelj modernog vinogradarstva, planinar i publicist iz voćarsko - vinogradarske struke.

Toplina ljeta razlog je više što se s usijanog požeškog asfalta traži ta mirna sjenovita oaza. Ono jutro kada smo tamo krenuli Joka i ja, na uzbrdici prema sv. Vidu zora se već raspala u sjajnu rosu. Na humku Tallerove kolibe svaka vlat trave kupala se u blještavim sićušnim slapovima. Pod nama se na suhom asfaltu udaljavao barok

stare Požege. Ispod trbušastih bolta, debljih od stoljetnih hrastovih klada, gurajući se svojim automiljenicima, ostao se micati u šarenim krpama naš svijet. Kakav je samo taj trg bio daleke 1884. godine kada se od njega otisnuo Požežanin Dragutin Lerman odlazeći u afrički beskraj? Izazovne mračne prašume i žute pustinje zamjenile su zelenu šumovitu Slavoniju. Gradonačelnika Franju Cirakija, pjesnika Florentinskih elegija, zaljubljenika u krajolike grada na Orljavi, zamjenjuje s crnim ratobornim Menene Dumbo, poglavicom plemena Kioka oko rijeke Kassaja. U ekspediciji H. M. Stanleya postaje istraživač snažnog crnog kontinenta. U nostalziji svog rodojublja na afričkoj rijeci Kuila u Kongu ostavlja svijetu »Zrinske slapove«. Rodila se tako uspomena jedne nove nostalzije.

Pod mlazovima sunčanog svjetla dočekala nas je crkvica sv. Vida. Nebeske staze bile su modre. Daleko na zapadnom horizontu rađali su se sitni bijeli oblaci. Usamljena, na brijezu među jablanovima s mediteranskom sakralnom arhitekturom dočekuje prolaznike u nekom svetom miru. Na sve strane odavde pucaju beskrajni vidici. U sjenjenih zidova sjećanja se vraćaju na mirne poljane prošlosti i slažu dobre kombinacije budućnosti. S ovog mjesta požeški bregovi pod sjajnim suncem otkrivaju svoje širine. U daljinji se vide sjenoviti rubovi šuma, proplanci od tamno zelene trave. Pri zemlji zrak je plavkast i lagano treperi kao spori let rode u proljeće. Uz noge su cvjetovi, žuti maslačak, poljski mak i usamljeni različak. U trsu tinja neka nebeska vatrica zagasito zelene boje. Tihi lahor kao da hoće okrenuti suncu drugu stranu lista u vinogradu i stresti pelud cvijeta u šikari, napuniti prolaznicima pluća svojom melo-

Koydl zdenac - uspomena na vinogradara i planinara

dijom. Pod sjenom zalutalog oblaka sve se promijeni. Čarolija na tren odluta u drugu dolinu, zaviri pod samotno stablo, otkrije pospano plandište. Okolo je sve okićeno. Misli se gube. Za njih u čovjeku jednostavno nema mesta. U njemu je tada nešto drugo, nešto nedorečeno, neka draga tajna. Sjećanja svoju staklenu kuglu prospu na prokljale zagonetke bregova i nestanu u dalekoj usamljenoj želji. U sklopu tih ovisnosti uvijek se javlja snažan zov pun sretne slutnje. Tako rađamo zajedništvo s trnom u grmu i cvrkutom u njemu, dolazimo pod krošnju bijelog jasena. Miriši nam otkos trave i žuti plast sijena, a visoko nad nama kruži širokokrilni oštrooki jastreb.

Prolazimo pored malih legla i svetišta u gnejzdu. Pred očima nam je sve ispred iiza, blizu i daleko, vidljivo i nevidljivo. Čovjek na tim mjestima onjemi, bez odgovora je, a pitanja su mu nejasna daleko u duši vlastitog bića.

»Ja danas pripadam ovim bregovima, ovim bezmjernim snjegovima i ovoj skupini četinara možda više nego ljudima« govorila je Zdenka Marković (1884. - 1974.), hrvatska književnica. Ona je rođena na ovim bregovima. Nikada nije otišla od svoga djetinjstva. Tiha i plaha, krhka i nježna pjevala je ljudima: »Ovdje gore visoko u brdima, naučila sam da je jedino realno u životu ono neshvaćeno i nerazumljivo, ono što ljudi nikad nisu prozreli, nikad izmjerili ni slovima označili, pravcima ili krivuljama ocrtali, ni osjetili-ma zamijetili.«

»Čovjek je uvijek iznad života« - misao je što blista u njenom ljudskom djelu. Radosno je ići za lijepa vremena na izlet, planinariti po brdima, nestati u ravniciarskoj šumi i od drveta do drveta zavirivati u mala skrovita vječna iznenađenja prirode. U požeškim vinogradima na predjelu zvanom Kamen mnoge staze i puteljci kao pupčanom vrpcom povezali su sve vinograde. Sve do hrpta brda na njima vinogradari danima pretaču svoju ljubav u rujne grozdove i s puno strepnje

Kapelica Sv. Vida nad Požegom

čekaju da jesen zavrje slatki mošt. Hodati po kosama bregova, na čijim strmim padinama sve do dna teku zeleni redovi vinovih loza, pravo je zadovoljstvo. Gotovo uz svaku vinogradarsku kućicu posaćena su stabla smokve. U rujnu im mesnati plodovi dozriju i obogate trpezu. Uz te prirodne impresije od crkvice sv. Vida do Koydlovog zdanca treba dva sata hoda. Na ovim bogatim stazama vrijeme se sasvim obezvrijedi, izgube se sati. Zaboravi se k'o lanjski snijeg. Dovedu se neочекivano u sjećanje ljudi koji su svojim nemirom, svojim perom inspirativno drugima pisali poruku, možda na drugi način ozarili dušu i zarobili srce...

Skitnica, Matko Peić i njegove »skitnje«, planinar i panonski mornar, profesor i slikar u tekstovima silovitim kao punokrvan slavonski vranac, gusto i zanosno, čudesno eruptivnim riječima otkriva tajnu liriku prirode. U zanosu govor o svojoj Požegi: »Jasnoća, bistrina i čistoća požeške planinske okolice žive i u samom gradu. Požega je grad bellevue! Na šetalištu usred grada, s rumenog kamena zagrljenog bršljanom i guštericom, možeš gledati na zapadu Psunj od sutona plav kao toskansko humlje na slikama talijanskih slikara madona iz Quattrocenta. S Kalvarije kroz bijele rascvjetale akacije možeš motriti istok, rađanje dana iz maglice slične velu Botticellijeve Flore. Od davne Tallerove kolibe puca

pogled zumbulno plavoj Velikoj, a od sv. Vida na jug srebri se Babja gora kao izgubljena turska sablja.«

Pomalo je već postala krilatica požeških planinara kojom se on obraća svojim sugrađanima: »Požežanin je ravničar. Nema sumnje. Ali Požežanin je i goršak. Jedna od glavnih zabava mu je planinarenje. Bilo bi dobro da mu se pridruži!«

On u svojoj knjizi o Požegi razmišlja: »Prije svega, Požega je gorski kraj i svojim plavim planinama, rumenim bregovima i zelenim humljem više nalikuje na Firenzu, Sienu ili Toledo nego na Novu Gradišku, Đakovo ili Osijek.«

Zasipno i bujno, njegova prozirna lirika dolazi do svih spoznaja kroz jedan monumentalno aforistički sraz: »U poljadiji ima ona hrast, a u gorju bor, kraj šarana u polaganoj Orljavi ima pastrvu u brzoj Veličanki! Uz slasu patku i debelu kramcu na Londži, ima koščatog sokola na Bedemgradu, jelena na Vranom kamenu!«

Neponovljivo, novom svježinom kaže: »Požega je kraj sa stotinama potoka i hiljadama izvora i kako ovdje čovjek i jelen piju odmah jedan iza drugoga.«

Njegova velika ljubav je naš slikar Miroslav Kraljević. Sve što se o njemu čulo u svijetu zasluga je Matka Peića, izvrsnog poznavatelja europske likovne umjetnosti. O jednoj slikarevoj fresci, vezanoj za Požešku goru napisao je: »Ulaziš li u Požegu s istoka, moraš proći kroz Vidovce, u kojima se još plavi vrelo sv. Ane, mali poklonac koji je akvarelirao Miroslav Kraljević. Ovdje je i Kraljevićev vinograd gdje je na zidu vinogradske

kuće naslikao sv. Jurja i zelenog zmaja.«

Na kraju gotovo smo zaspali odmarajući se u debelom hladu na klupi ispod samotne lipe nedaleko od izvora Pište Koydla. Voda nam je ponovo vratila svježinu tijela. Ispitivački sam gledao nedaleke gospodarske zgrade pored vinograda. Izgledalo je kao da netko stanuje u njima, no značiteljnik s one strane zida nije se javljaо. Iz daljine isprekidani pasji lavez i pjesma usamljenog pijevca uokvirili su idilični mir. Dolje u daljinu, sa željezničkom prugom u plavičastoj izmaglici, kao polje lanenog cvijeta, vijugala je Orljava. Samo su još dalje na zemljanoj prostirki šumarnici bili tamniji. Od Vranduka preko Komušine, malog gorskog sela i dolova vraćali smo se u krugu ponovno prema sv. Vidu. Ovaj put ostaviti ćemo na miru Požežanine Dobrišu Cesarića, Juliju Kempfa - oca PD »Sokolovac«, Franju Cirakija, Antu Messnera - Sporčića i mnoge druge koji su malo na neobičan način vidjeli plava praskozorja, a s rumenog sutona nisu skidali pogled sve dok se na zapadu nije pojavila zvijezda večernjača... Pri kraju puta navratiti ćemo još samo do Stoje Obadović. Njena kuća u podnožju brijege nedaleko od sv. Vida u hladu visokih borova uvijek je otvorenih vrata dočekivala planinare. Stoji u požeškom gorju poznaje sve vinograde i njihove vlasnike. Radila je u njima, kako se ono kaže, od jutra do sutra. Čim nas je opazila viknula je: »Evo mojih ljudi.« Od njene kuće i bogate trpeze u njoj teško se rastati. Ni ukusna hrana, ni dobro vino, ni prava kava, nisu ništa prema ljubavi kojom nas je baka Stojica u svom domu uvijek obasipala.

PLANINARSKI ZANIMLJIVE GRADINE POVIJESNOG VINODOLA

VLATKO OŠTRIĆ, Zagreb

Vinodol je i planinarima zanimljivo područje - ima svoja vlastita obalna i priobalna brda i dodirno područje s Gorskim kotarom. Povijesni je Vinodol prostraniji od zemljopisnoga. Proteže se od Rječine do Žrnovnice. Zemljopisni je Vinodol dolina, usporedna s obalom, od Bakarca do No-

vog Vinodolskog. Između nje i mora je obalni hrbat, visok do 380 m (vrh Drenin). Dolina ima tri prirodna izlaza na more: preko sedla na kojem je Križišće niz dol koji izlazi na Bakarski zaljev; poprečnim klancem kojim Dubračina dolazi do svog ušća u Crikvenici i izlazom Ričine u Novi.

Neke su planinarske mogućnosti Vinodola, prvi put s više podataka i pojedinosti, ušle u planinarsko-turistički vodič »Hrvatske planine« dr. Željka Poljaka.

Povijesni Vinodol ima devet starih gradova, sjedišta općina koje su 1288. sastavile Vinodolski zakon: Grobnik i Trsat na sjeverozapadu, Bakar na moru i Hreljin na brdu iznad nekadašnje svoje lučice Bakarca, u samoj dolini su Drivenik, Grižane i Bribir, a na izlazu doline u more Novi Grad (današnji Novi Vinodolski). U brdima jugoistočno od doline i u pozadini Novog stoje Ledenice.

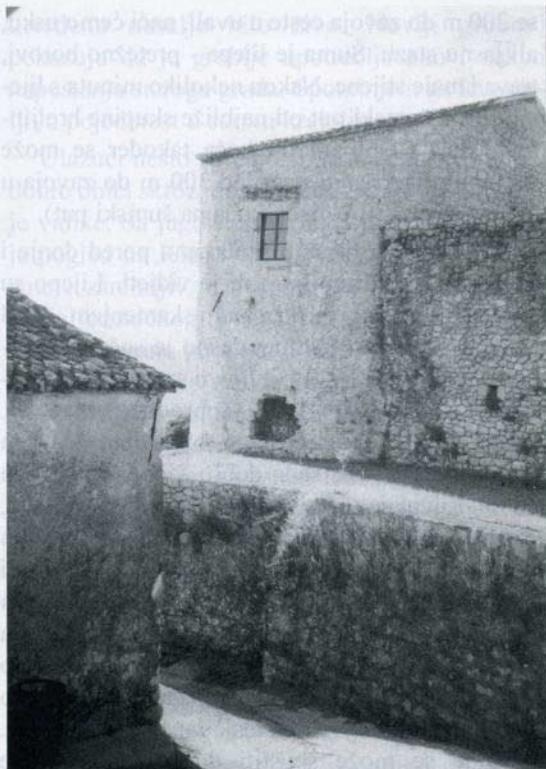
U Vinodolu su još naselja, obalna, dolinska i brdska, bez starih gradova, odnosno sjedišta općina. Na dodiru doline i klanca Dubračine prema moru nalazi se i utvrda Badanj, koja nije bila sjedište općine. Neka su naselja postala gradovima kasnije od vremena Vinodolskog zakona - najprije Kraljevica (još u XVI. st.) koja ima čak dva kaštela. Novije urbane preobražaje proizveo je turizam.

Od navedenih starih gradina Badanj je prvi put ušao u planinarsku literaturu u spomenutom vodiču Ž. Poljaka (str. 307). Drugi nisu - razumljivo, jer nisu uključeni u markirane putove.

Neke su vinodolske gradine zanimljive i zato što do njih treba ponešto planinarski hodati. To su: Hreljin, Grižane i Ledenice. O nekimá cu do dati pokoju planinarsku pripomenu. Neću govoriti o njihovoj povijesti - to sam inače činio dva puta kao vodič izleta koje sam nazvao »Stari gradovi Vinodola«.

GROBNIK (466 m)

Do Grobnika se ne mora planinarski hodati, nego ga spominjem zbog opsežna i zanimljiva vidika. »Na dlanu« je Grobničko polje, sa svojim zelenim dijelovima na sjeverozapadu - tamo su i glavna naselja, ishodišta za dom na Hahlićima, Mudnu dol i druge ture - i sivim dijelovima na jugoistoku - tamo se ističe aerodromska pista. Panoramski je pogled na »Grobničke Alpe«. Zanimljiv je i pogled na brdovito područje prema klisuri Rječine i dalje preko nje, do Ćićarije i Učke. Za te razglede dobro je obići stari grad i uočiti razgledna mjesta. Tu idu i vidici kroz velike pravokutno-polukružne prozore u okrugloj prostoriji

Grobnik

foto: dr. Željko Poljak

glavne kule. Nažalost, ne može se višeći na vršnu terasu te kule. Prije su gore vodile željezne spiralne stube, vrlo nespretnе (opasne za glavu). Uklonjene su, i najljepši vidikovac više nije pristupačan. Jednom sam stajao gore i ponešto rekao o prošlosti toga kraja, dok je sunce zalazilo i zatilo taj vidokrug. Možda će u općini Čavle, koja je preuzela stari grad, uočiti da posjetiteljima dijelom obnovljenog grada, u kojemima ima više zgodnih sadržaja, treba vratiti najljepši vidikovac.

HRELJIN (342 m)

Hreljinska gradina je postrance od prilično širokog današnjeg naselja, na vrhu strmoga brdskog rebra što se uzdiže, malo niže od mjesta Hreljina, od izrazitog zavoja glavne ceste (to je onaj zavoj s malim, jednosmjernim tunelom). Vrlo je lijepa planinarska šetnja od 15-20 minuta do gradine. Na spomenutom zavodu može se parkirati i autobus, jer je cesta tamo proširena (tunel je postao nepotreban, pa je zatvoren). Vratimo li

se 200 m do zavoja ceste u uvali, naći ćemo usku, ali jasnu stazu. Šuma je lijepa - pretežno borovi, trava i male stijene. Nakon nekoliko minuta s lijeva dolazi šumski put od najbliže skupine hreljinskih kuća (u blizini tih kuća također se može parkirati, pa krenuti naprijed 300 m do zavoja u uvali i staze - ili između kuća na šumski put).

Na dalnjem usponu prolazimo pored donje i gornje lokve. Zanimljivo ih je vidjeti. Lijepo su obzidane pravilno isklesanim kamenjem. Kad uđemo u prostor gradine, desno je sačuvana kapela (sagrađena 1699.), a lijevo su ruševine prostrane, od XVI./XVII. st. trobrodne, crkve Sv. Jurja. U najnovije vrijeme obnavljan je njen zvonik. On se već sada dobro vidi kroz borovu šumu. Lijepi su vidici prema Bakarskom zaljevu, okolicu Crikvenice, Krku iza mosta, no treba ih potražiti obilazeći rubove prostora na kojem stoji gradina. Iza crkve brdska se kosa, s preostalim dijelovima kompleksa gradine, blago uzdiže. Ima u blizini i starih putova kojima se može doći do širokih vršnih dijelova tog brijega. Tamo je, ako se ne varam, i najviši zaselak današnjeg Hreljina. Odande se može spustiti do današnje župne crkve. Tu šetnju još nisam tako napravio, ali jednom možda hoću.

Hreljin nije bio samo utvrda, nego cijelo naselje, s bedemima, ugaonim kulama, dva ulaza i 50-ak kuća.

DRIVENIK

Drivenik je smješten na zasebnom brijegu prijeko vinodolske doline. Iz današnjeg mjesta Drivenika vodi do staroga grada asfaltiran cestovni odvojak. Grad je djelomično obnovljen. Spominjem ga ovdje zbog lijepog vidika. Na zaravni tog brijega nalazi se, pored grada, crkva i groblje, a s groblja se otvara vidik niz srednji dio doline Vinodol, pa lijevo na strmu, dijelom stjenovitom padinu što se uzdiže prema rubu Gorskog kotara, a desno na priobalni vinodolski hrbat.

GRIŽANE (248 m)

Uspon na grižansku gradinu kratka je, ali »prava« planinarska šetnja (15-20 minuta). Iz središta mjesta treba se malo uspeti putem koji je markiran kao dio Riječke transverzale, ali markacije odmah napuštamo i idemo u lijevo, mimo košnicu, pa iznad grižanske crkve i dalje strmo užrbo, kroz nisku šumu. Gradini prilazimo s njene desne strane, do kule koja je njen najviši dio. Utvrda je spojena s pretežno stjenovitom brdskom padinom kratkim grebenom, na koji nas dovodi staza. S njega je zgodan pogled na drugu stranu - na veoma staro naselje Belgrad. Crkva i obližnje kuće stisnuli su se pod stijenom. Ispred grižanske utvrde ima vidika na srednji dio doline, na klanac Dubračine i brda iznad Crikvenice.

Od utvrde se područje gradine trokutasto širi i spušta niz strminu, ali je taj prostor praktično nepristupačan. Njegov se oblik i ostaci bedema dobro očitavaju sa ceste kroz Grižane.

LEDENICE (378 m)

Ledenice se među vinodolskim gradinama izdvajaju izrazito surim, ili - malo igre riječima - surovim ugođajem. Na vrhu su pretežno čunjasta brda, izrazito krševita, ali i s prilično grmlja i niske šume. Izvan smo doline Vinodola, u širem, krševitom i obrasлом prostoru, uglav-

Drivenik

foto: dr. Željko Poljak

nom bez mekih obrisa i nježnih nijansi zelenila.

Uz prijevoz, u Ledenice je lako doći. Iz Novoga se vozimo dijelom Rudolfove ceste koja je, od Ogulina, preko Jasenka do Novoga građena 70-ih godina XIX. stoljeća. Opisivao ju je, dijelom, August Šenoa. Uvijek žalim što nije obnovljena u cijeloj dužini: od Ogulina do raskrižja za Drežnicu veoma je dobra, ali od tog raskrižja na jug, preko Stalka i Mošuna, nije. Da je uređena u cjelini, bila bi najkraća veza Zagreba s obalom.

Na toj cesti treba pripaziti na karakteristični prijevoz i raskrižje. Polulijevo se cesta spušta 1 km do mjesta Ledenica, lijevo je kratak put do današnjeg ledeničkog groblja, desno se penje kamenit put prema gradini. Gore smo za četvrt sata. Ispred kompleksa gradine put završava, dalje su samo krševite staze. U prednjem je dijelu gradine ruševna crkva koja je, čini mi se, održavana još u XIX. ili do početka XX. stoljeća. Malo prije gradine, udesno, okrugli je suhozid koji izgleda kao i svaki drugi, no pogled s gradine otkriva da je to staro groblje iz vremena kad je

utvrđeno naselje bilo živo. Noviji grobovi pokazuju da je groblje upotrebljavano i nakon napuštanja staroga grada. Spominjem ga kao dirljivu pojedinost u surom krajoliku.

Ulažući nešto spretnosti, ledeničku je gradinu dobro obići skroz, do suprotnog kraja. To proširuje vidike. Sa jugoistočnog ugla, na primjer, lijep je pogled na Klenovicu i Žrnovicu. Sa sjeverne strane zanimljiv je, i kontrastan, pogled u podnožje ledeničkog brijege, na zelenu (nježno zelenu) prostranu ponikvu u kojoj se nalazi mjesto Ledenice. Brdsko zaleđe Ledenica pobuđuje misli o vožnjama i planinarenju. Prilaze mu, uz našu cestu iz Novog, dvije ceste iz vinodolske doline, od Bribira, penju se iznad ledeničke ponikve i vijugaju dalje, u smjeru više mjesta i točaka u južnom dijelu Gorskog kotara.

S Ledenicama završava stari Vinodol. Od gornjega toka Rječine i Grobničkog polja u paleti krajolika izmjenjuju se meki i tvrdi tonovi. U ledeničkom kraju ima više oporosti. Slute se nova, drugačija, sura područja put Velebita.

SJAJ I BIJEDA IVINIH VODICA

SMILJANA PETRIČEVIĆ, Zadar

Bijaše u početku nekakva kamena kutija sagrađena davne 1970. g. pod pokroviteljstvom PSH i Nacionalnog parka Paklenica. Smjestili su je na toj visoravni iz više razloga, jedan je bio što se tu nalazio izvor pitke vode, drugi što je tu bila prekrasna visoravan, a treći je bio što se to mjesto nalazilo na polovini puta prema vrhuncima Velebita i teško se moglo obići i vratiti u istom danu. Ali za duži boravak bijaše neprikladna, osobito za vrijeme jeseni i zime jer je vлага izbjegala iz svih njenih pora. Naprosto bijaše hladna kao grob, kutija bez srca, duše i topline.

Opremljena nekako tako-svakako, pa bi i to nekako tako vrlo brzo nedostajalo.

Nakon nekog vremena nekome padne na um da se od te kutije napravi pravo planinarsko sklo-

nište, da mu se ulije dašak topline, kap ljudskosti. S obzirom na to da je Tatek (koji je bio član Nacionalnog parka) za to vrijeme bio u Australiji, a Uprava Nacionalnog parka dala nam je zeleno svjetlo za izgradnju, tj. nadogradnju skloništa, mjerjenje smo preuzeли Tom i ja. Jedne nedjelje skoknuli smo do Ivinih vodice i kao »dva stručna geometra« sve izmjerili, premjerili, nacrtali, napisali, i čim se Tatek vratio uz Australiju (vratio se prije nego je bio planirao, rekvavši da mu je tamo dosadno jer da nema Velebita), nabili smo mu plan i nacrt i dozvolu za nadogradnju te kutijice. Čim je to video protrljao je ruke od zadovoljstva, nasmijao se široko i veselo, jer čim se nešto gradi i stvara, on je prvi. Odmah je odlepšao na Ivine vodice s Brankom, Milovanom i Goranom. Usprkos savjetu šumara da sada nije

vrijeme za sjeću bukava i borova, nije ništa vrijedilo. Vidjevši da nema svrhe objašnjavati se s njim, uhvatili su se i oni posla, prihvativši njegov tempo rada. Usprkos hladnoći, rušila su se stabla. Negdje ispod Crnog vrha Ante Parić je na svojim mazgama dovukao isječena borova i bukova debla. Neke su i sami planinari vukli za sobom, pa se pililo za vrijeme suhih zimskih dana. Napravljenе su prave pravcate grede, istesane po svih propisima, kao da su izašle iz same pilane. Odlažili su gore bez obzira na vrijeme. Ostali materijal je kapao polako na ledima planinara. Poneki put bi bila određena i masovna radna akcija. Čak je i mala Moja (sada je već djevojka) nosila ponešto u svom rančiću, dok je čupavog medu držala u rukama. Stigavši do doma mislila je medvjedića tamo ostaviti, ali kada su joj momci rekli da će ga ispeći pod pekom s krumpirima, zgrabila je svojeg medvjedića i plačući potrcala za ocem.

Rad je tekao mirno. Svake nedjelje ili radnim danom, kako je tko mogao, išlo se gore i radilo. Sjećam se kako je jedne nedjelje, upravo kad smo

počeli raditi, Branko razastro plan i nacrt kućice na stolu, kad li zapuše bura i nacrt poleti sa stola. U prvi mah nismo se mogli snaći kamo je nestao, Tatek brže bolje izvadi paket toaletnog papira, zavitla ga u zrak i potrci za njim kao dječak za zmajem. Ne shvaćajući ništa potrcasmo i mi za njim kao ovce. Nakon nekog vremena vijorenja u zraku papir nestade u nekakvom grmlju. Tatek razgrne grm, zaroni naglavačke, da bi se nakon nekog vremena pojавio iz grma sav izgreben kao da se tukao s divljim mačkama, držeći pobijenosno nacrt i svoj papir u rukama.

- Ne bi vragu palo na pamet - prokomentira Milovan, dok smo se vraćali.

- Nisam od jučer u planini - reče Tatek. U prvi mah nisam ni vidio kamo je nestao nacrt, ali po zakonu vjerojatnosti i jakosti vjetra znao sam da će me moj papir dovesti do cilja.

Nastavili smo raditi dok je bura urlala i zavijala oko nas kao gladna zvijer. Tatek je po običaju ekvilibrirao na krovnoj konstrukciji, a Milovan pilio grane na obližnjoj bukvi.

Planinarsko sklonište na Ivinim vodicama u danima izgradnje

foto: Duro Perić

Zima na Južnom Velebitu

- Silazi s te bukve, zar ne vidiš da se ljudja pod tvojom težinom - vikao je Branko s druge bukve.

- He, a ti si mi ga lagam kao perce, rugao se Milovan. Obadva smo ludi i ako se ne osiguramo, tresnut ćemo načisto. Brzo ću sići.

Nije prošlo mnogo vremena kad udari reful bure, zahvati Gorana koji se ljujao na trećoj bukvi, tako da je zaradio prijelom jednog rebra.

Prolazili su mjeseci. Kućica je dobila izgled, čak i ljepotu. Od ružnog pačeta postade lijepi labud.

Opremili smo unutrašnjost. Stavili lamperiju, grede, daske, ležajeve. Doneseni su madraci iz doma u Paklenici i pokrivači. Napravljena je polica za sude, prekrasan stol i stolice. Dugo dugo smo sjedili pa se divili svom radu, vrtjeli se oko kućice.

I prođe jedna godina. Pa druga, treća i onda...kućica počne polako gubiti sjaj, poče se ljuštiti sloj po sloj. Stvari počešće »dobivati noge«, nestajati. Najprije su »odjahale« deke, pokrivači (na nečijim mazgama?!), pa madraci, pa suđe, pa stolice i napokon »odjaha« peć.

Foto: Aleksandar Gospić

Ivine vodice ostadoše tužna slika ljudske pohlepe i bijede. U ravnoteži dobra i zla, što ga Bog dodijeli ljudskim dušama, pobijedi ono zlo u čovjeku.

Rat 1991. Doletješe orlovi da brane rođeno grijezdo. Mladost u svoje slobodno vrijeme, dok nije patrolirala, radila je na uređenju kućice. Uspostavljena je zračna linija i helikopterom dopremljeni madraci, deke, suđe, novi štednjak, stol, stolice. Dovućene su daske pa je sagradeno još nekoliko baraka okolo. Kućica na Ivinim vodicama dobiva nov izgled: naime, napravljena je nadstrešnica, tako da se moglo sjediti vani pred vratima dok bi kiša bubnjala po limu. I kućica opet zasja u punom sjaju i ljepoti.

Završi rat. Poražena zvjerad ode preko planine, pa dalje, a naši se orlovi vratise svojim kućama. Kućica opet ostade sama, napuštena, topla, puna sjećanja na hrabre momke, opremljena za duži boravak, onako kako su opremljena skloništa i planinske kućice diljem europskih gorja.

Vrijeme je prolazilo. Sjećam se, bila je nedjelja, kada se Vuke pojavi na mostu pored doma na

Paklenici, crven kao paprika, ljut kao ris, tresne ranac o zemlju pa zaurla:

- Zar opet, zar opet... majku im lupešku, sve su opelješili, opljačkali, sve odnijeli, udavili se dabogda. Dabogda im bilo zadnje spavanje na dekama, na madracima, zakopali ih u deke dabogda...

Dugo smo ga gledali ne shvaćajući što mu se desilo ni gdje je bio. Kada se smirio reče nam da je kućica na Ivinim vodicama opljačkana, ogoljena, operušana, barake srušene, neke daske nestale, naprsto ničega nema. Svi smo bili ojađeni kao i on, jer smo svi, i on i mi, tadašnja omladina (danас zreli ljudi) uložili dio svoje mladosti u izgradnju skloništa na Velebitu i sve nas jednako boli ta ljudska nemarnost i pohlepa.

I kućica opet postade ono što bijaše u prapočetku, ogoljena,jadna, gola i tamna kao i ljudske duše koje su je opljačkale i ogoljele do same kosti. Prolazi vrijeme. Dođe s vremena na vrijeme poneki planinar, pa počisti smeće, uredi kućicu, prespava, ponese smeće jer ga gore ima

na tone. Jedan je čak i bunar uredio, jer je nekav strvina plivala u njemu.

Netko nešto i ponese gore, ali to više nije ono što bijaše nekada.

Pa, konačno evo i mene tu. Jesen, ljetо Gospodnje 2000. Sjedim ispod nadstrešnice na Ivinim vodicama, tim ogledalom ljudske bijede i siromaštva. Koliko sam sjedila ne znam, valjda cijeli dan. Možda sam i zadrijemala sjećajući se prošlosti, dragih likova, povijesti te kućice, njenih uspona i padova. Prve kišne kapi počeše bubnjati po limenom krovu, negdje u šumi vjetar je svirao svoju žalobnu simfoniju jeseni, žuti listovi plešu svoj posljednji ples prije nego bi se nježno spustili na vlažnu zemlju. Negdje je udario grom, kao da me planina opominje da idem odavde. Navukavši kabanicu spuštam se prema domu u Paklenici, dok se sitne kišne kapi, nježne poput dječjih suza, polako slijevaju niz moje lice... možda... možda to bijahu moje suze?

POGLED S LUPOGLAVA

MILJENKO BOŠNJAČAK, Mostar, BiH

Prošle zime skupina članova mostarskog HPD »Prenj 1933« uputila se prema Prenju, sa ciljem da se pokuša popeti na Lupoglavl. Rijetki se u zimskim uvjetima odlučuju na ovaj uspon, a moj imenjak Tomić i ja pristali smo na nagovor starih planinarskih »vukova« Dražena i Zdene. Krenuli smo u 7 sati i na putu M-17 Mostar - Sarajevo u mjestu Bijeloj odvojili se od Neretve i automobili te krenuli u njedra Prenju. Put nas vodi uz bučnu i kristalno bistru rječicu Bijelu. Odatle kroz prilično gustu šikaru pogled seže prema strmim udubljenim padinama ispred nas. Negdje se još nazire i koja prijeratna markacija.

Nakon dva i pol sata hoda prvi odmor je u narušenom selu Grabovčići (600 m). Jedini stalni stanovnici sela su stoljetni kameni stećci. Odmaramo se i usput nagovaramo Zdenu da odu-

stane od motanja hercegovačke »škije«, ali ne uspijevamo, i on se izgubi u oblaku željenog dima.

Pritežemo obuću i pripremamo gležnjake, pošto nas nakon pojasa zakržljale grabove šume očekuje snijeg. Stari put su unakrsno preorale divlje svinje tražeći hranu. Prolazimo kroz visoku bukovu šumu, koja je prošarana crnim borom i stoljetnom munikom. Za kraćih stanki uživamo u prekrasnim otvorenim vidicima na Čvrsnicu, Čabulju, Velež i kanjon Neretve. Današnji cilj nam je prije mraka postaviti šatore za spavanje u podnožju vrha u Barnom dolu. Zamalo ih nismo počeli postavljati, kad Dražen zove da je u susjednoj uvali sklonište za koje je već mislio da ga nema. Jedina je primjedba ing. Lovriću što prijeratno četverosobno drveno sklonište nije projektirao duže za 5 cm, pošto se nisam mogao ispru-

žiti. Dosadašnjim stanašima, šumskim miševima, nismo htjeli mijenjati prenoćište, ali su bili uporni u namjeri te su pobegli u snijeg ispod skloništa.

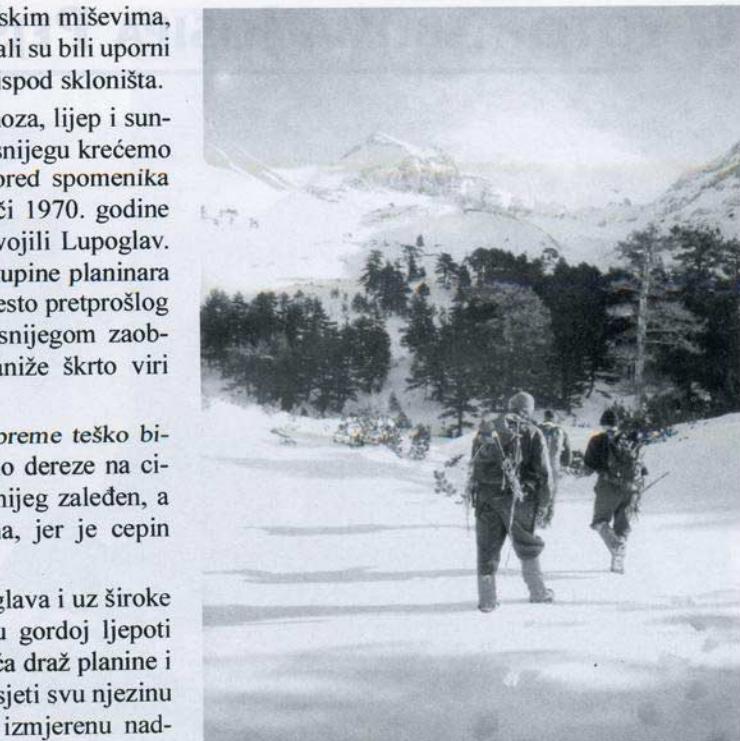
Svanulo je, potvrđuje se prognoza, lijep i sunčan dan, ali vjetrovit. Po visoku snijegu krećemo prema vrhu. Usput prolazimo pored spomenika dvojici planinara koji su u veljači 1970. godine smrtno stradali, nakon što su osvojili Lupoglav. Ponegdje se još naziru tragovi skupine planinara iz Bosne, koji su pohodili ovo mjesto pretprošlog vikenda. Ispred nas su blistavi, snijegom zaobljeni vrhovi, a ispod snijega naniže škrto viri klekovine.

Snijeg je tvrd i bez valjane opreme teško bismo mogli stići na vrh. Stavljamо dereze na cipele i navezujemo se, pošto je snijeg zaleden, a naročito na priječnici ispod vrha, jer je cepin nedovoljan u slučaju pada.

U podne stižemo na vrh Lupoglava i uz široke osmjehe prepustamo se užitku u gordoj ljepoti zimskog vidokruga. Vrh je najveća draž planine i samo onaj tko dođe na nj vidi i osjeti svu njezinu ljepotu. Zdena potvrđuje dobro izmjerenu nadmorsku visinu od 2101 m. Oko nas je kao na dlanu još nekoliko dvotisućnjaka; Galić (2035 m), Erač (2042 m), Vidina kapa (2032 m), Botin (2015 m), Zelena glava (2156 m), te malo niži Has i Veliki Prenj, koje ćemo, ako Bog da, pohoditi nekom drugom prigodom.

Nakon fotografiranja krećemo nizbrdo, jer nas čeka dugačak put. Vraćamo se istim smjerom i uz kraće odmore stižemo na polazište. Kod vozila nas po dogovoru čeka Zdenin prijatelj s osježavajućim napitkom »mlaćanicom«. Da iznenadjenje bude potpuno, u njegovoj je kući domaćica osigurala burek i krompiraču, koji su se još dimili.

Bio je to još jedan vikend za pamćenje.

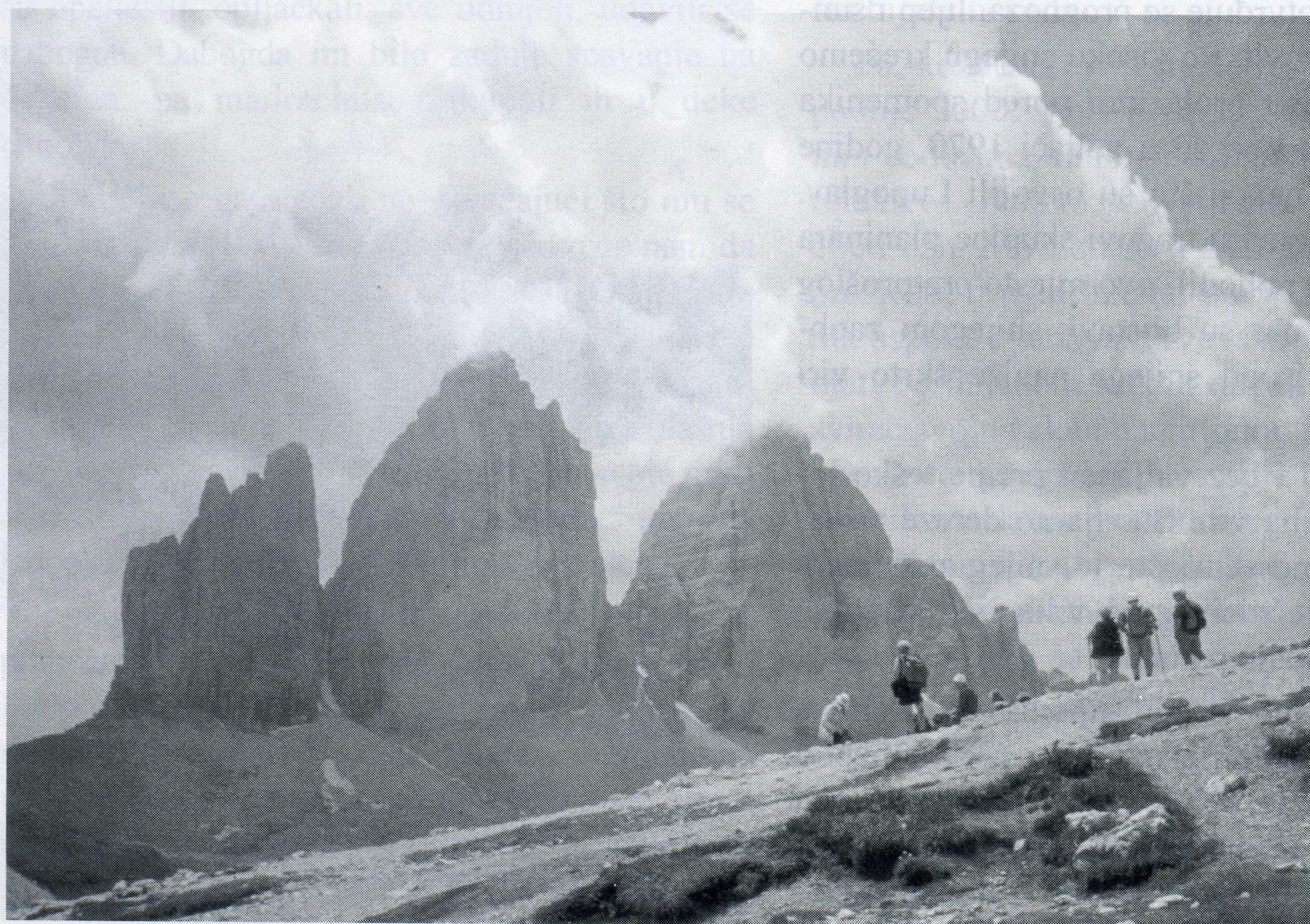
S uspona na Lupoglav foto: Miljenko Bošnjak

Na vrhu Lupoglava

foto: Miljenko Bošnjak

Iz FOTO-ALBUMA JOSIPA PEJŠE

LIJEVO: Tre Cime u Dolomitima

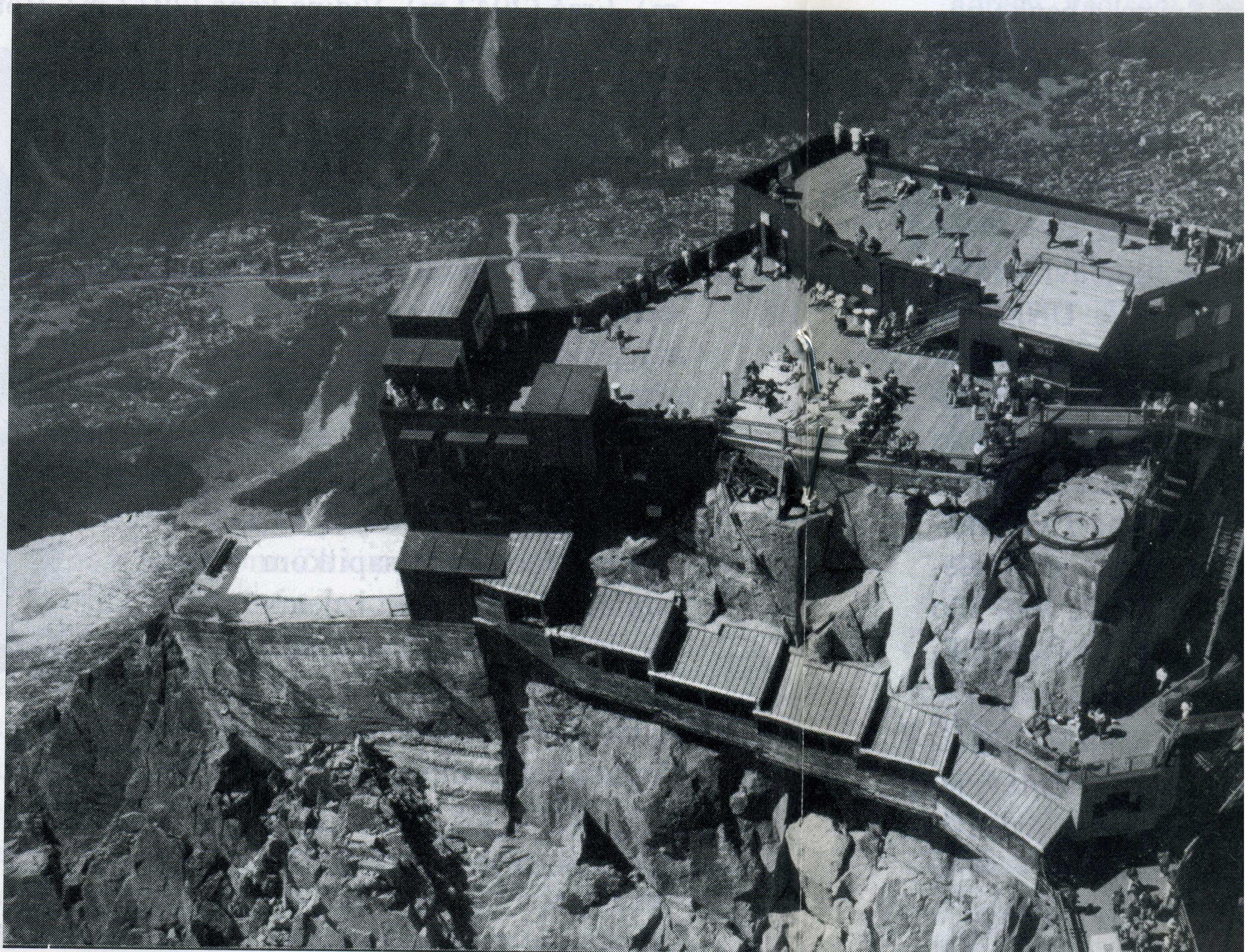
LIJEVO DOLJE: Uspon na Marmoladu

GORE: Pod vrhom Grossvenedigera

DOLJE: Pogled sa vrha Aiguille du Midi na Terre

DESNO: Omiška Dinara sa Poljičke planine

DESNO DOLJE: Josip Pejša pri usponu na Pris

LIJEVO: Tre Cime u Dolomitima

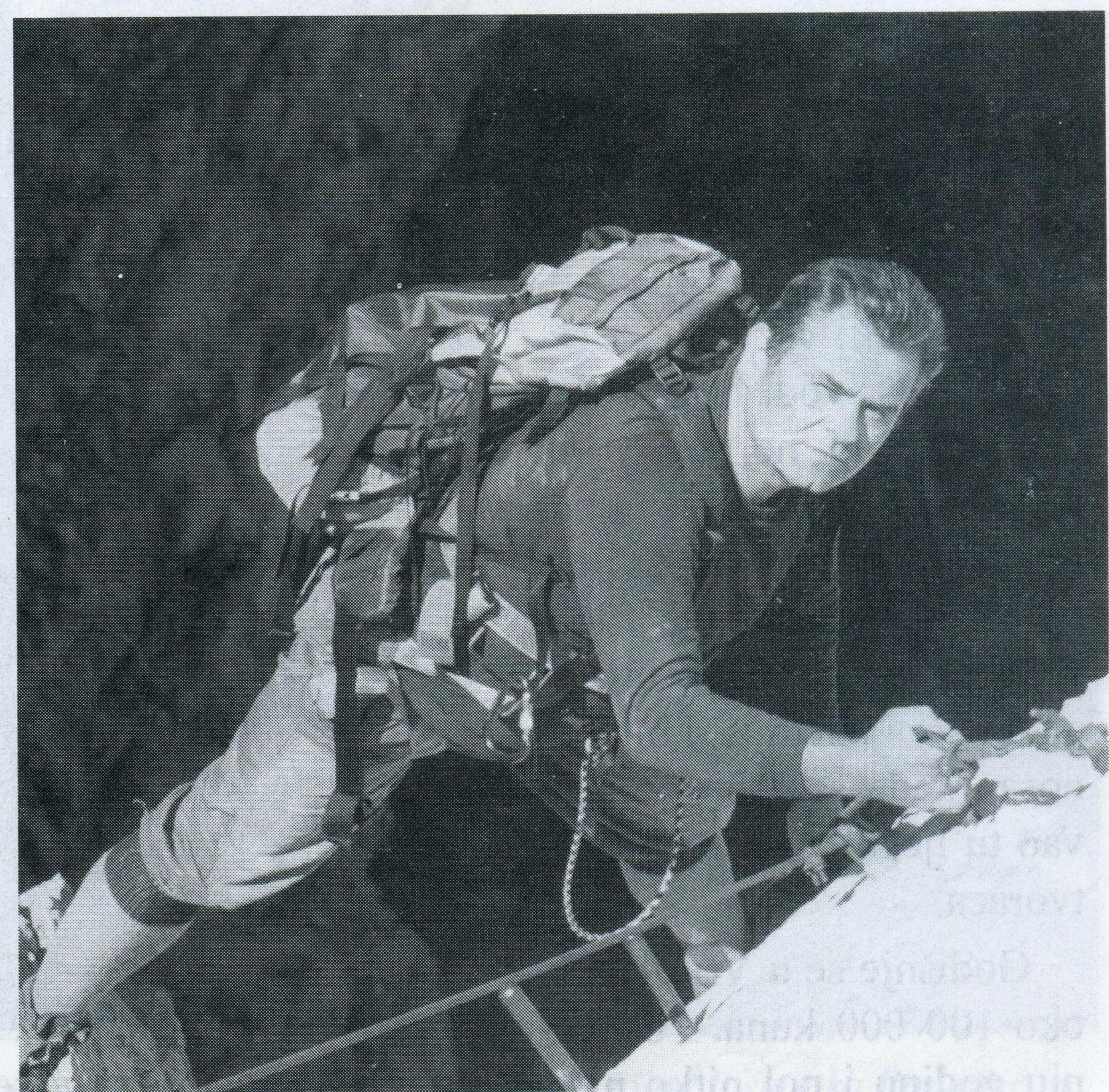
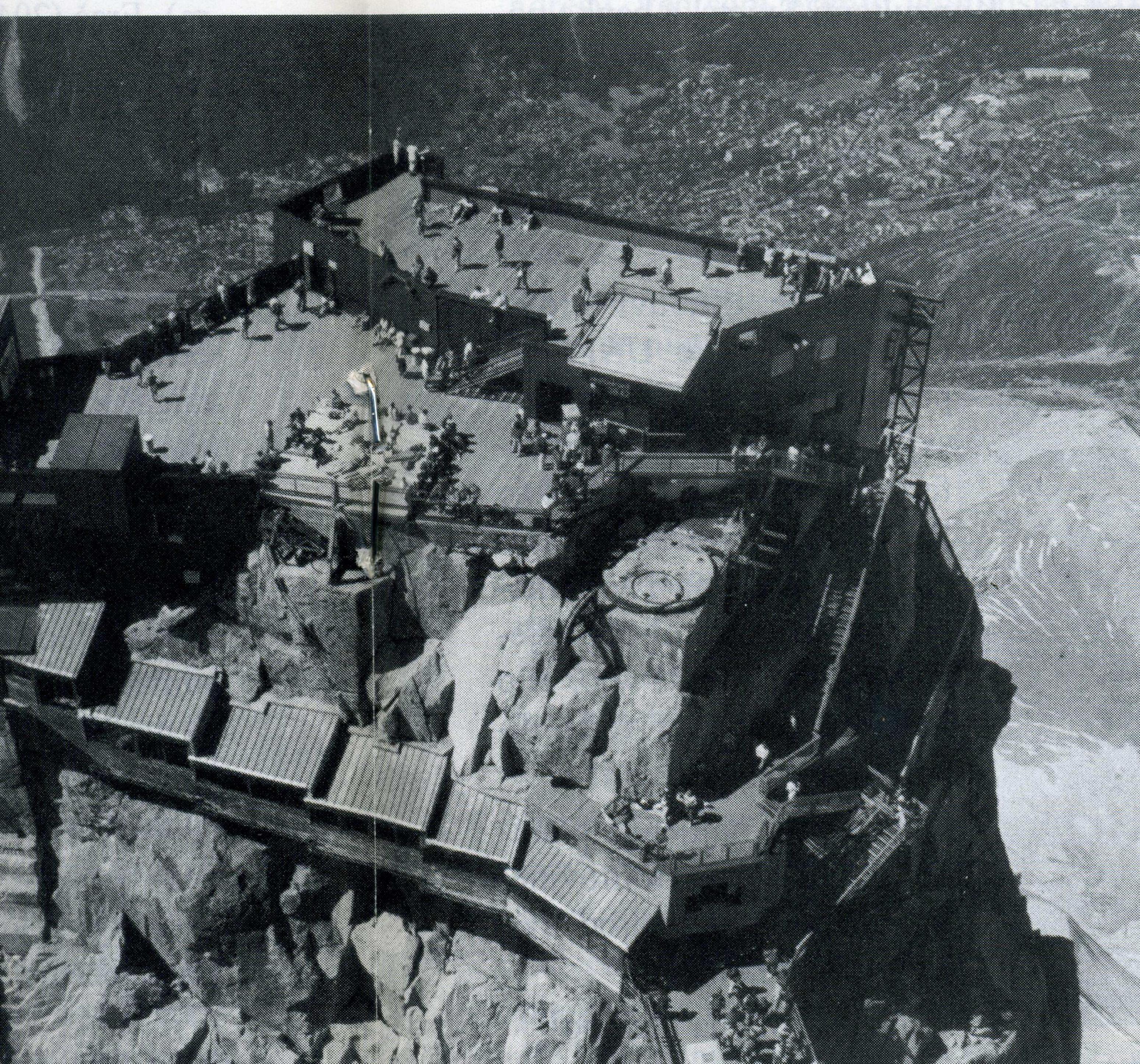
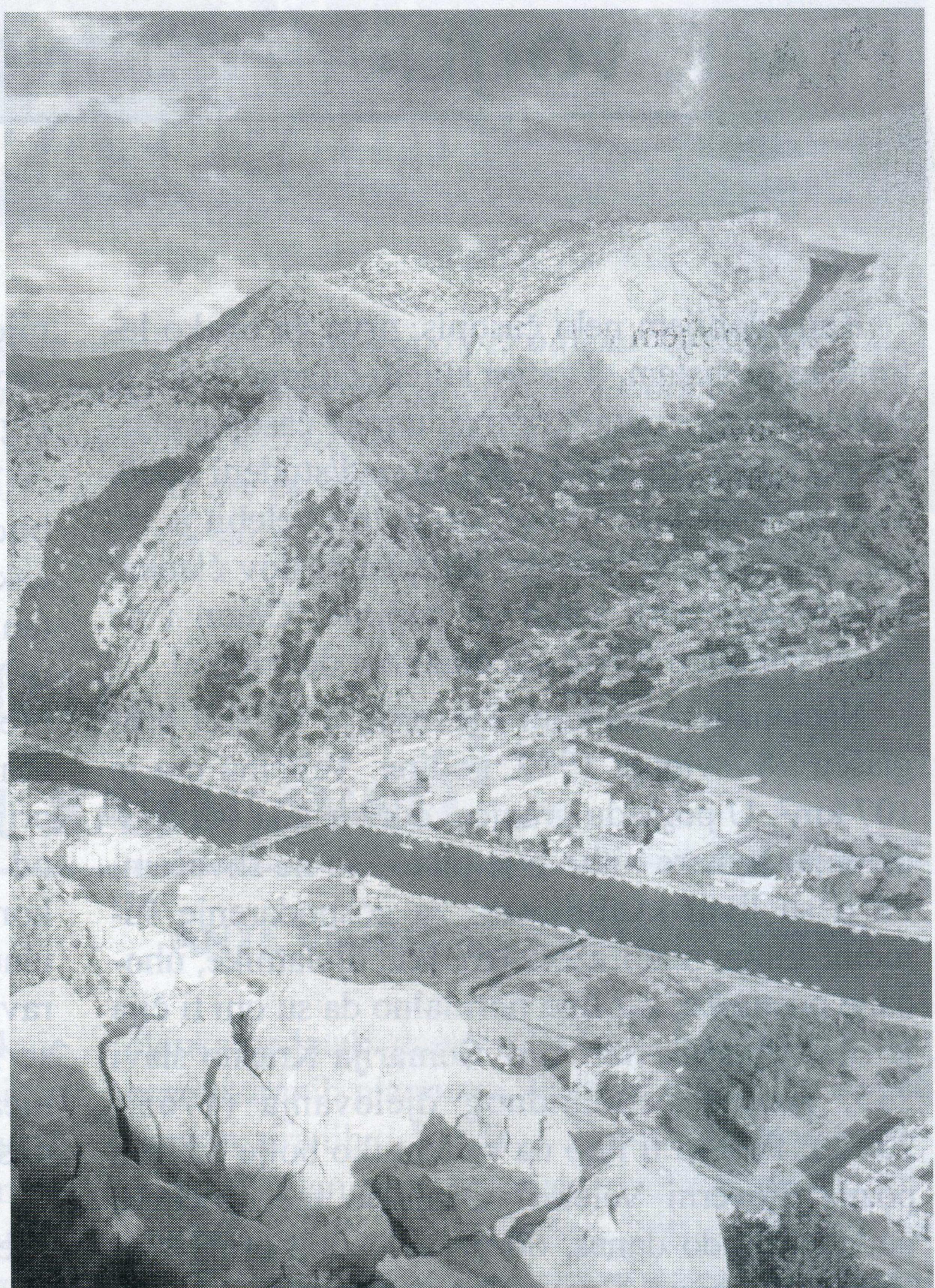
LIJEVO DOLJE: Uspon na Marmoladu

GORE: Pod vrhom Grossvenedigera

DOLJE: Pogled sa vrha Aiguille du Midi na Terrazu Chamonix

DESNO: Omiška Dinara sa Poljičke planine

DESNO DOLJE: Josip Pejša pri usponu na Prisojnik

PLAČI, VOLJENA PLANINO!

MILJENKO PAVEŠIĆ, Ogulin

Kada dobijem neki časopis, prvo ga onako letimično prelistam, a zatim slijedi čitanje. Tako je počelo i ovoga puta. Primivši u ruke časopis »Hrvatske šume« br. 46-47 za listopad/studeni 2000. otpočnem listanje. O-ho! Što je to? Velebit je tema, nema daljeg listanja! Krupan naslov članka: »Nacionalni park samo na papiru«. Čitam i ne mogu vjerovati u ono što čitanjem doznajem!

Nacionalnim parkom Sjeverni je Velebit proglašen 28. svibnja 1999. godine. Veličina mu je 107 km². U pogledu granica, održavanja i gospodarenja, šumare nitko nije pitao. To ne shvaćam. Pa ti su ljudi kvalificirani za gospodarenje šumom! Imaju naobrazbu, tehniku, djelatnike, uhodane postupke, zar nije normalno da su oni ti čija je riječ mjerodavna? Eto, Šumarija Krasno slavi 235. godina neprekidnog djelovanja (1765.-2000.)! Postoji li itko na svijetu tko bolje od njih pozna Sjeverni Velebit? Osupnuo me pročitani podatak da do danas, od predviđenog broja djelatnika, u upravi Nacionalnog parka do sada postoje ravnatelj, čistačica i fikus!

Na osmoj stranici časopisa velik je snimak u boji Modrić doca, a ispod njega natpis: »U sastav NP Sjeverni Velebit ušao je i Velebitski botanički vrt o kome sada nitko ne vodi brigu.« Mi planinari, ali ne samo mi, ponosili smo se kad je najviši botanički vrt na svijetu (1480 m) bio osnovan 1967. godine. Vodio sam brojne planinare i izletnike i bio ponosan kada sam im pokazivao tu ljepotu i domišljatost tvoraca.

Godišnje se u Vrt ulagalo oko 100 000 kuna. Posljednju godinu i pol nitko ništa

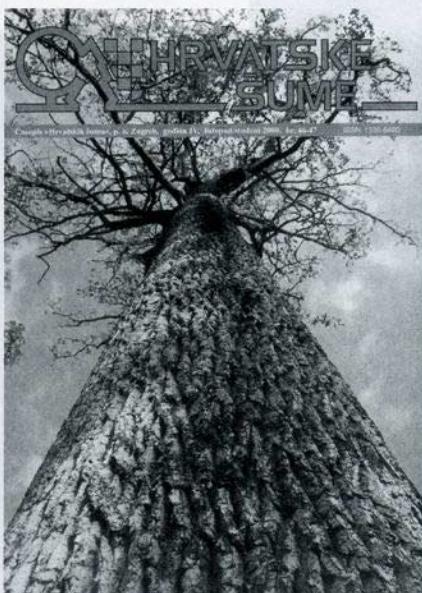
nije radio u Vrtu, osim što su šumari, potaknuti svojim entuzijazmom, odvozili smeće. Sve sad izgleda otužno i zapušteno.

Na idućoj stranici također snimak u boji tablice na stupiću s natpisom: »Ljkoviti maslačak«, a ispod snimka potpis: »O Velebitskom botaničkom vrtu danas, kad šumari nemaju pristup u Nacionalni park, nitko se ne brine i trava je prekrila biljke.« Ali, ima još nešto ljepše: članak »Smetlište uz rub NP«. U članku stoji da postoji prijedlog Poglavarstva Ličko - senjske županije od rujna 2000. g. da se izgradi veliko smetlište, konkretno odlagalište smeća za grad Senj i općinu Karlobag, na rubnom dijelu podgorske zatravni istočno od Starigrada. Ljudi zaključuju da se najvjerojatnije radi o području Velikih Brisnica. Poznato je da je to oveća zaravan na kojoj postoje živi bunari koje treba sačuvati pod svaku cijenu. Koliko je to vrijedan prostor svjedoči sljedeći podatak. Konzultanti Svjetske banke nudili su Hrvatskoj pet i po milijuna dolara da se područje od Paklenice do Risnjaka sačuva u što izvornijoj varijanti i da se zaštiti prirodna baština.

Velebite, ljubavi moja! Uzalud ti što te UNESCO proglaši još 1978. godine svjetskim rezervatom biosfere. Uzalud ti što si dočekao Republiku Hrvatsku. Uzalud tvojim gudurama i vrhuncima već više od stoljeća odjekuje pjesma »Oj ti vilo, vilo Velebita, ti našeg roda di-ko...«.

Velebite, najljepša planina drage nam Domovine! Što bi dali mnogi narodi svijeta da te imaju?

Plači, voljena planino!

Časopis »Hrvatske šume«

PITANJA ZA RASPRAVU

Poziv na raspravu o budućnosti hrvatskog planinarstva nije ostao bez odjeka. Uredništvo je primilo dva pisana ostvrtka, iz pera Ante Vukušića i Damira Kuzmanića. Obojica zauzimaju stajalište da još nije vrijeme za zaustavljanje ekspanzije, ako ona uopće postoji. Zajedno s osvrtima objavljenim u broju 11-12/2001. oni će biti temelj za raspravu na sjednici Glavnog odbora HPS-a 24. veljače. (O zaključcima u idućem broju) Ur.

POUČAVATI I ODGAJATI, A NE ZABRANJIVATI I KAŽNJAVATI

ANTE VUKUŠIĆ, Zavižan - Velebit

U mojoj se obitelji s nestrpljenjem očekuje svaki novi broj »Hrvatskog planinara«. Svi ga rado čitamo, od najmladih do najstarijih. Kad je izšao br. 11-12/2000. još nije ni stigao na našu adresu, već sam primio telefonske pozive s upitom: Kakvo je to drastično smetlište na Zavižanu? Kakva je to nebriga? Čija?

I konačno, kada sam primio časopis oduševio sam se, jer je HP dokazao da postoji sloboda tiska u planinarstvu, da svatko može pisati što hoće, pa tako i g. Željko Šipek. On, član Izvršnog odbora HPS-a, u članku »Stop masovnom planinarenju« piše protiv HPS-a, znači i protiv samoga sebe. Super!

Ali kad pomnije pročitam taj članak, zapitam se tko ga je uvrstio u ovaj cijenjeni časopis? Od čega živi HPS? Od planinara i za planinare. Ili? Na samom početku

članka podatak: danas u Hrvatskoj imamo 18 000 organiziranih planinara. Preskočit ćemo ovu riječ »organiziranih«. Valjda s planinarskom iskaznicom. U planinarskom domu »Zavižan« od 1. siječnja 2000. do 1. siječnja 2001. prenoćilo je 1247 osoba. Nisu svi s planinarskom iskaznicom. Je li to masovnost?

Planinarski dom Zavižan

foto: Jasminka Radojčić

Malo sam prelistao stare knjige. Od 1955. g. do 2001. g. u domu Zavižan je prenoćilo ukupno 26 865 osoba, stranih i domaćih. U tome je priličan broj imena koja se ponavljaju i desetak puta u godini, tako godinama. Je li to masovnost? Ako jest, što bi na to rekli Slovenci?

Piše g. Šipek: imamo i stotinu planinarskih objekata - domova, kuće i skloništa, od kojih je većina u jednom stanju, a malo dalje u svom članku savjetuje: smanjimo komfor u postojećim kućama radi odvraćanja od dužeg boravka. Pa gdje je komfor ako su već u jednom stanju? Predlažem naseljavanje buha i stjenica, pa da planinari stvarno izbjegavaju taj »komfor«.

Piše g. Šipek, zabranimo izgradnju novih planinarskih kuća! Jadno! Izgradnju su već odavno zabranile finansijske okolnosti. Ali zato ne male sume novca naši planinari ostavljaju u drugim zemljama koje su shvatile da se može dobro živjeti od planinara, i istodobno sačuvati svoje planine. Možda bi Hrvatska, kao turistička destinacija i sila, trebala iz Albanije uvesti bodljikavu žicu i ograditi sve naše planine i zabraniti dolazak izletnicima.

Zabraniti i kazniti, riječi su koje prevladavaju u ovom članku, umjesto podučavati i odgajati. I u planinarskoj školi i kod starijih planinara. Jer ako vodič izleta ostavi limenku od mesnog doručka u šalici od čaja »jer nema kante za smeće«, onda možemo lako zamisliti što će tek ostaviti skupina koju dotični vodi. A baš vodiči trebaju podučiti i stare i mlade da za sobom ostave red.

Posebno pitanje su biciklisti i motoristi. Od prošle jeseni na Premužićevoj stazi od Zavižana do V. Alana Nacionalni park Sjeverni Velebit po-

stavio je na moju zamolbu znakove zabrane prolaza motorima i biciklima. Pa kome krivo, kome pravo. Ima u Hrvatskoj šumskih cesta po kojima se mogu voziti koliko hoće i uživati u prirodi i vidicima.

I još malo o nebrizi domara u planinarskom domu »Zavižan«! Ja sam ovdje u Zavižanu već 28 godina, a moji dečki su ovdje od rođenja. Odgojeni su da čuvaju prirodu i Velebit, jer su dio Velebita. A i vole ga sigurno više nego »mudrijaši« koji se nađu pametovati iz kancelarije. Molio bih i druge planinare da se jave i ocijene našu nebrigu. O mojoj »nebrizi« svjedoče članci »Tri planinarske priče« (HP br. 4/1995, str. 100), priča o dr. Modriću u članku g. Mire Ivaniševića (HP, br. 5/1995, str. 154), »Bilogorski Planinar« br. 39 1995., str. 5 itd.

Ponosim se što sam poveo akcije sprečavanja izgradnje cesta u neoskrnjenu prirodu Smrčevih dolina i Borovog vrha i najnoviju protiv županijskog odlaganja otpada na Velikim Brisnicama. Sakupljao sam potpise protiv termoelektrane u Lukovom Šugarju i doživio neugodnosti zbog toga. Ponosim se i time što se u zadnjih deset godina odlagalište pri domu Zavižan drastično smanjilo. Kad je prošle godine pok. N. Aleksić zadnji put odlazio po snijegu sa Zavižana za Oltare, pokazao mi je vrećicu sa smećem i u šali rekao: »Odnosim svoje smeće da mi ne cendraš«. Znači, i on je video našu »nebrigu«.

Početkom prosinca 2000. g. bio sam u Zagrebu, našoj metropoli. Ispred hotela »Panorama« u prekrasnoj fontani nema vode, ali je puna plastičnih boca i pivskih limenki. G. Šipek, je li to drastično!?

PLANINARI NISU NI ELITA NI PIJANCI

DAMIR KUZMANIĆ, Zagreb

Moju namjeru o uključivanju u raspravu o razvitku hrvatskog planinarstva ubrzao je prilog dr. Željka Poljaka »Sutan masovnog planinarstva« objavljen u HP br. 11-12/2000.

Gradeći tezu o potrebi da planinari budu elita, dr. Poljak pretvara dobar dio planinarskog člans-

tva u »etički i ekološki neodgojenu masu«. Desetak posto registriranih planinara (dakle oko 1800) su oni koji imaju sve uvjete da budu planinarska elita. Mislim da je to neodrživo jer nije moguće da je tako malen broj onih koji grade domove, uređuju staze, brinu o prirodi na mnogo načina

koje i nije potrebno navoditi, educiraju mladež, organiziraju i vode planinarske izlete i još mnogo toga. Među tim vrijednim aktivistima ima mnogo onih koji prelaze tih desetak postotaka.

Usporedba s lovcima je cinična i u potpunosti neodrživa. Pa zar nije cinizam lovaca osiguranje hrane kako bi što više životinja preživjelo i bilo pogodno za lov? Tko brine za opstanak životinja u krajevima gdje nema lovaca da im ostavljaju hranu ili o životinjama koje nisu lovački interesantne? Priroda za to ima adekvatne odgovore! Za mene je lov oblik sadističkog ubijanja životinja (desetak ili više lovaca s psima tjeraju životinje da bi ih poubijali). Kada lov završi, onda slijedi »jelo i pilo«. Dakle, nisu niti po tome neka »elita«. Mene, kao planinara, svaka usporedba s lovcima vrijeda!

Sljedeća autorova teza je da su svi planinari, osim onih deset posto, pijanci. Ako je među planinarama toliko »prijatelja dobre kapljice«, zašto bi onda ugostitelji zabranjivali ulaz takvim »potrošačima«? Teza se potkrjepljuje slikom i natpisom »no backpacks« za koji autor tvrdi da znači »planinarima ulaz zabranjen«. Međutim, taj izraz zapravo znači da se u prostoriju zabranjuje ulazak s naprtnjačama, a nikako planinarima ili bilo kojim drugim posjetiteljima (riječ »backpacks« u američkom engleskom znači »naprtnjača« - vidi

npr. »Modern dictionary« Damira Kalogere). Dakle tezu o »pijanim planinarima« autor gradi na netočnom prijevodu engleske riječi. Usput rečeno, možda autor i zna da se u nama bliskoj Austriji, u planinarske domove odnosno u prostorije za dnevni boravak ne ulazi s naprtnjačama, već se one s ostalom opremom odlažu u za to namijenjene prostorije kod ulaza u dom. Šteta da kod nas to nije moguće!

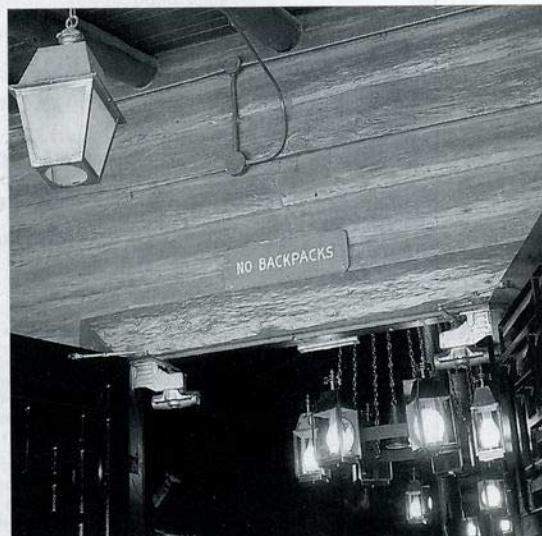
O masovnim učlanjivanjima u planinarska društva bespredmetno je i govoriti, jer te »hrpe« koje se učlanjuju jednostavno ne postoje. Dovoljno je izračunati udio članova PD-a u populaciji Hrvatske i eventualno usporediti sa Slovenijom, pa će se vidjeti da i ta autorova teza nema osnove. Za usporedbu članstva u HAZU sa članstvom u PD-ima najbolje je reći: »bez komentara«.

Na kraju bih istaknuo da dolazak »ljudskog šljama« u planinarske domove ne mogu sprječiti planinari, osim »elitizmom na lovački način«. U tom slučaju bi domovi koji su lako dostupni, kao npr. na Medvednici, vrlo brzo financijski propali. Kao kompenzacija za tako izgubljena sredstva morala bi biti dosta sredstva PD-a i HPS za održavanje tih domova, koja spomenuti sigurno nemaju. O »ljudskom šljamu« trebaju voditi računa organi i institucije kojima je to zadatak, a ne planinari.

NE »PLANINARI« NEGO »IZLETNICI S NAPRTNJAČOM«

Pedantan čitatelj »Hrvatskog planinara«, g. Damir Kuzmanić, prigorio je netočnom prijevodu natpisa nad ulazom u ugostiteljski objekt Nacionalnog parka Grand Canyon (Arizona, SAD) ispod fotografije u broju 11-12/2000. - i ima pravo. Zabранa doslovno glasi »No backpack«, što sam preveo s »Planinarima ulaz zabranjen«, a točnije bi bilo »Zabranjen ulaz izletnicima s naprtnjačom«. Čitatelju koji inzistira na točnosti moram priznati da nisam smio ući zato što sam imao naprtnjaču, a ne zato što sam član planinarske organizacije. No time moje ogorčenje ne bi bilo ništa manje, a niti bi otpao ratlog i smisao zbog kojeg sam ga fotografirao.

prof. dr. Željko Poljak

PLANINARSTVO NA INTERNETU

Adresar hrvatskih planinarskih stranica na Internetu

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Još prije desetak godina Internet se činio kao daleka i nedostižna budućnost, a mnogi taj pojam donedavno nisu ni poznavali. Upravo streljivom brzinom Internet je ušao u svakodnevnu upotrebu i bez njega je danas gotovo nemoguće zamisliti modernu komunikaciju. Danas više nije nemoguće primati sliku i zvuk s himalajskih ledenjaka, a niti voditi himalajsku ekspediciju iz Zagreba, kao što se to zbilo prošle godine.

Prve planinarske stranice u nas bile su stranice PDS »Velebit«, osobne planinarske stranice Darika Hamiltona i »Hrvatski speleološki poslužitelj« Jagode Munić. Danas već 20-ak planinarskih društava ima svoje stranice, a do svih se adresa može stići i preko stranica HPS-a, gdje je na jednoj od stranica pregledni popis linkova (veza) na njih.

Većina planinarskih stranica, uz mnoštvo slika, predstavlja rad pojedinih društava, mogućnosti i prednosti planinarenja i članstva u planinarskoj organizaciji, a neka društva najavljaju i svoje iz-

lete i pružaju korisne informacije o svojim objektima, putevima i ciljevima koje vrijedi posjetiti na planinarski način: s gojzericama i naprtnjačom.

Središnji i najčešće posjećivani planinarski sadržaj na Internetu čine stranice Hrvatskog planinarskog saveza. Te su stranice »otvorene« 24. travnja 1999. i od tada ih je posjetilo oko 12 tisuća posjetitelja. Mnogi se planinari koriste i elektronskom poštou za komunikaciju s HPS-om. Središnji i zasada jedini hrvatski planinarski forum, gdje brojni planinari razmjenjuju planinarske informacije i raspravljaju o aktualnim temama u planinarstvu, je hr.fido.planine.

Osim što posredstvom Interneta planinari mogu lako razmijeniti mnogobrojne korisne informacije, ne treba zaboraviti da se njime planine, te ideje i sadržaj planinarstva mogu bez ikakvih troškova odlično predstaviti brojnim neplaninarama i posebno mladima, što svakako vrijedi iskoristiti za osmišljenu planinarsku promidžbu.

The screenshot shows the homepage of the Croatian Mountaineering Association (HPS). The title bar reads "Hrvatski planinarski savez - Microsoft Internet Explorer". The address bar shows "http://pubwww.srce.hr/hps/". The main content area features a large logo of the HPS at the top center. Below the logo, the text "HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ" and "CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION" is displayed. Contact information is provided: "Kozarčeva 22, Zagreb, tel./fax. 01/48-24-142 i tel. 01/45-57-911" and "e-mail: hps@zg.tel.hr". A sidebar on the left contains sections for "HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ", "Servisne informacije o planinama i planinarstvu", and "Planinarstvo na Internetu". The "Servisne informacije" section includes links to the HPS website, the HPS portal, the HPS portal, the HPS portal, the HPS portal, and the HPS portal. The "Planinarstvo na Internetu" section includes links to the HPS website, the HPS website, the HPS website, the HPS website, and the HPS website.

Hrvatski planinarski savez (HPS) je središnja planinarska organizacija u Republici Hrvatskoj.

Spektar djelatnosti Hrvatskog planinarskog saveza obuhvaća sve planinarske aktivnosti. Za razliku od većine inozemnih planinarskih saveza, u Hrvatskoj su i speleološka, alpinistička, penjačka i orijentacijska djelatnost sastavni dio planinarske organizacije. U okviru HPS-a organizirana je i Gorska služba spašavanja, čiji je temeljni cilj pružanje pomoći i spašavanje unesrećenih u planinama i ostalim nepristupačnim terenima.

Hrvatski planinarski savez je od 28. rujna 1991. punopravni član *Union Internationale des Associations d'Alpinisme (UIAA)*, međunarodnog udruženja planinarskih organizacija, koju čini 90-ak država-članica i prva je hrvatska sportska organizacija koja je nakon osamostaljenja naše države primljena u neko svjetsko udruženje.

HRVATSKO PLANINARSTVO

Hrvatski planinarski savez	pubwww.srce.hr/hps
Planinarske udruge u Hrvatskoj	
Hrvatske planinarske kuće	
Časopis »Hrvatski planinar«	
Izleti u hrvatske planine	
Komisija za speleologiju HPS-a	public.srce.hr/speleo/hrv/komishr.html
Komisija za zaštitu prirode HPS-a	hrast.sumfak.hr/~hamilton/zastitap.html
Kategorija »planinarstvo« u WWW.HR katalogu	www.hr/wwwhr/sports/sports/climbing/index.hr.html
Hrvatski speleološki poslužitelj	public.srce.hr/speleo/hrv/caveshr.html
Planinarske stranice Darka Hamiltona	hrast.sumfak.hr/~hamilton/planine.html
Planinarske stranice Stipe Božića	stipe.bozic.com
Planinarska stranica Alana Čaplara	pubwww.srce.hr/hps/alan

PLANINARSKE ORGANIZACIJE U HRVATSKOJ

HPD »Bršljan-Jankovac«, Osijek	www.os.carnet.hr/jankovac
HPD »Zanatlija«, Osijek	www.inet.hr/~dmalkoc/zanatlija
HPD »Dilj-gora«, Slavonski Brod	www.hr/brod/pldilj.htm
PD »Psunj«, Pakrac	members.xoom.com/pdpsunj
PD Sveučilišta »Velebit«, Zagreb	pubwww.srce.hr/velebit
POK »Sljeme«, Zagreb	members.xoom.com/pok_sljeme
HPD »Runolist«, Zagreb	members.xoom.com/Brole
HPD »Željezničar«, Zagreb	www.fpz.hr/~spoljarn
HPD »Vihor«, Zagreb	pubwww.srce.hr/vihor
HPD »Zagreb-Matica«, Zagreb	www.inet.hr/~zgmatica
HPD »Lipa«, Sesvete	www.geocites.com/colosseum/pressbox/1847
HPD »Bundek«, Mursko Središće	come.to/bundek
HPD »Kalnik«, Križevci	hpd.botanic.hr/kem/kalnik
PD »Šumar«, Zagreb	www.hrsume.hr/pdsumar
PD »Dubovac«, Karlovac	www.pd-dubovac.hr
HPD »Kamenjak«, Rijeka	www.fiume.com/kamenjak
HPD »Paklenica«, Zadar	public.srce.hr/~lkotlar
HPD »Mosor«, Split	www.st.carnet.hr/pd-mosor
PK »Split«	pubwww.st.carnet.hr/planinar
Pl. bratovština sv. Bernarda, Samobor	www.phy.hr/~dpaar/samobor/svbernard/index.html

HRVATSKE PLANINE

Izleti u hrvatske planine	pubwww.srce.hr/izleti/izleti.htm
Slike iz hrvatskih planina	pubwww.srce.hr/slike/slike.htm
Planine u Hrvatskoj - Hrv. turistička zajednica	http://www.htz.hr/hrv/t7/t7p4.html
Županija ličko-senjska: Velebit	www.licko-senjska.com/velebit_h.html
Gorski kotar	www.rasip.fer.hr/gorski_kotar
Izletišta oko Novog Vinodolskog	www.multilink.hr/novi_vinodolski/izletista.html
Izlet na Kalnik	jagor.srce.hr/%7Eifranic/Kalnik

PLANINARSKI TISAK

IZAŠLA JE PLANINARSKA PJESMARICA!

U izdanju Hrvatskog planinarskog saveza objavljena je krajem siječnja dugo očekivana Planinarska pjesmarica. Prvo izdanje izašlo je 1987. i već ubrzo je bilo rasprodano, pa se javila potreba za novim. Format Pjesmarice je 17x24 cm, ima 64 stranice, urednik i autor je Vladimir Jagarić, a suradnici Željko Bradić i Vjekoslav Nježić. Na naslovniči je slika skupine planinara s gitarom pred pl. domom na Oštretu.

Pjesmarica sadrži 50-ak pjesama u kojima se spominju planine i planinari. Četrdesetak ih je planinarama već poznato, a desetak ostalih ova Pjesmarica otima zaboravu. Sve pjesme popraćene su i notnim zapisom te akordima za gitaru, što omogućuje da se pjevaju u

svakoj prilici; kako na izletu, tako i na planinarskim svečanostima. Prikupljene pjesme nastale su u različitim vremenskim razdobljima, pa ova Pjesmarica, osim praktičnoga, ima i antologiski karakter.

Planinarska pjesmarica može se nabaviti ili naručiti u Uredu HPS-a, Kozarčeva 22, tel./fax 01/48-24-142 i tel. 01/48-23-624. Cijena je 25 kuna (+ poštarina).

Alan Čaplar

GLASNIK KAMENARA BROJ 7

Šibensko HPD »Kamenar« izdalo je 7. broj svojeg dopadljivog Glasnika. Format je A4, ima 16 stranica, a urednica je Zora Čeko.

Ovaj broj je posvećen Danu planinara Šibensko-kninske županije i pregledu aktivnosti u prošloj godini (zgodan kronološki dnevnik sa mnogo lijepih fotografija). Uz to, objavljen je i niz zanimljivih priloga o radu »Kamenara« i prijateljskih društava. Tema speleološke rubrike je izrada i čuvanje dokumentacije o istraživanju špilja i jama, te prikaz »Gradske špilje« u Šibeniku. Na zadnjim stranicama je nekoliko praktičnih savjeta (Kako postupiti kada se izgubite u planini) i šest planinarskih šala. Sve u svemu, veoma zanimljivo planinarsko štivo i primjer kako napraviti šarolik i zanimljiv planinarski list.

Alan Čaplar

DRUGO IZDANJE KNJIGE ŠIME BALENA »VELEBIT SE NADVIO NAD MORE...«

»Putopisni zapisi s planine« - to je podnaslov Balenove knjige - imaju u »velebitaškoj« literaturi mjesto lijepo, dobro napisane i vrlo simpatične zbirke planinarskih članaka - stoje uz bok zbirke »Velebitskim stazama« Ante Rukavine (takoder dva izdanja) - još od prvog izdanja (»Znanje«, Zagreb 1985.)

Druge je izdanje objavilo Planinarsko ekološko društvo »Duga« u Zagrebu 1999. Nisam za to izdanje znao, dok nisam naišao i na tu knjigu u obilascima javnih knjižnica. Osnovni je motiv na koricama panoramska snimka s područja Zavižana, zimi, prema moru, no treba pripomenuti da je odnos lijevo-desno obrnut.

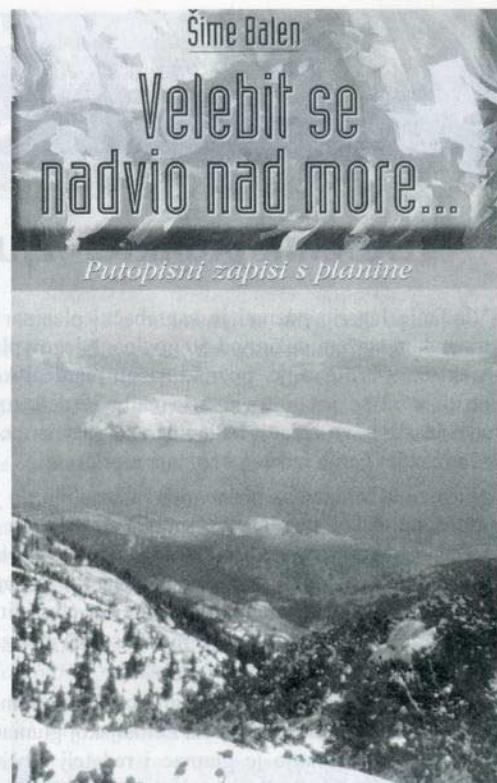
Naslovniči Planinarske pjesmarice

Osnovni sadržaj je u oba izdanja isti. To su zapis i putopisi Kosica, Za Kosicom, Posljednji hrvatski nomadi, Od Kosice do Štokić-dulibe, Uspon na Hajdučke kukove, Na davnim markacijama Ha-Pe-De-a, Sredinom srednjeg Velebita, Za vilinskom vodicom na Rožanski vrh. Drugom izdanju autor je dodao nekrolog »Spomen na Danu Vukušića, podgorsku legendu« koji je bio objavljen u »Novom listu«. Tu su i dva umjetnička crteža likova Šime Balena i Dane Vukušića. U ime izdavača Ivan Polan napisao je kraći predgovor. Koristan je i Rječnik lokalizama i manje poznatih riječi.

I novo je izdanje osvježilo niz mojih uspomena. U velebitskim hodanjima imao sam prilike zapaziti važnost prijevoja Kosica - međe sjevernog i srednjeg Velebita, razmeda primorske padine i unutarnjeg, središnjeg prostora koji sačinjava greben Velebita, brdske ceste i Premužičeve staze. Gorski i planinski prijevoji, sedla, vrhovi klanaca, razvoda i drugi prijelazi često pružaju, u doživljavanju prostora, slična zadovoljstva kao vrhovi.

Naselje obnovljenih, odnosno u istom stilu sagradenih »vikendaških« kuća za ljetni boravak, Za Kosicom, upoznao sam kao simpatičnu ljudsku oazu u predjelima koji su prije toga opustjeli (u neposrednoj blizini je Mirevo). Znao sam planinare iz Šibenika, Zagreba i drugih mjesta, koji su vrlo ugodno povezivali boravak u kući na Alanu i druženje s ljetnim stanovnicima Za Kosicom. Tu su sudjelovali i Senjani, radnici i prijatelji Gradskog muzeja, predvodeni ravnateljem Antonom Glavičićem, povjesničarom, arheologom i neuromornim velebitskim i podgorskim »terencem«, koji su zalazili i u te strane. Pridružio sam se nekoliko puta, na turama u različite predjele Velebita. Družili smo se i sa Šimom Balenom, Danom Vukušićem, njihovim suprugama i drugim ljetnim stanovnicima Za Kosicom i na Mirevu. Zanimljiv je i planinarski vrijedian naš uspon, bez markacije i bez ikakve staze, na vrhove Hajdučkih kukova. Lijep izlet, koji nije posvećen vrhovima, ali nas je blisko uvodio u unutarnju složenost Velebita, bio je i onaj u Štokić-dulibu (spominjem dva izleta što ih u knjizi opisuje Šime Balen). Dane Vukušić se u knjizi spominje kao »Car Velebita«. Još pamtim »feštu« koju smo jednog popodneva i večeri imali u naselju Za Kosicom. Bilo je veselja, smijeha, šale, ali i mnogo prijateljstva i ljudskog uvažavanja, kad smo Danu proglašili »Carem Velebita«. Dobio je i »povelju« koju smo zajedno »iskitili« tekstom i ukrasima. Bila je to lijepa, vedra i prijateljska večer na planini (nije manjkalo ni »materijalne podlage« - s janjetinom na ražnju na prvome mjestu).

Vrijeme ide i mijenja sve. I Dane je umro, 10. kolovoza 1995., već u 90-oj godini života. U spomenu-

Šime Balen

Velebit se nadvio nad more...

Putopisni zapisi s planine

tom nekrologu Šime Balen predočuje njegov život-prijateljski toplo i povjesničarski zanimljivo. Znao sam da je Dane sudjelovao u antifašističkoj borbi, ali nisam znao i da je u ratu doživio ružnih stvari (u ranijoj literaturi koja ga je spominjala, toga - nažalost, razumljivo nije bilo). Vjerojatno nema velikih povijesnih zbiranja bez tamnih strana. I »Hrvatski planinar« je, u povodu smrti, pisao o Dani Vukušiću.

Dane je u »Našim planinama« objavio niz lijepih tekstova. I Šime Balen je surađivao u NP. Tamo su najprije objavljeni neki od tekstova u knjizi. Obojica su s punim pravom uvršteni u antologiju »Hrvatska planinarska književnost« Ž. Poljaka. Šimi Balenu je tamo tekst »Za Kosicom«, a D. Vukušiću proza »Na ugašenom ognjištu«. Tamo su (str. 204 i 249-250) instruktivne biobibliografske bilješke o njima.

Njihovi su tekstovi i danas zanimljivi za svakog ljubitelja Velebita, zbog jakog osobnog odnosa između njih i Velebita, što ga donosi život - bilo već i samo rođenje, bilo dijelovi životnog toka (kod oba autora). Uz njih u ovom smislu ide i stariji suradnik NP Božo Modrić. Zanimljivi su to pisci, baš zato što su življnjem i više povezani s Velebitom nego mi ostali, koji Velebit volimo, ali u nj sam povremeno zalazimo.

Vlatko Oštrić

TKO JE ŠTO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

VLADIMIR JAGARIĆ - LJUBITELJ ŽUMBERKA I GLAZBE

Vladimir Jagarić poznati je zagrebački planinar s planinarskim stažem dužim od 50 godina. Njegov planinarski rad prilično je poznat našoj planinarskoj javnosti, a da se još nije zamorio najbolje dokazuje upravo izašlo novo izdanje »Planinarske pjesmarice«, kao i niz objavljenih izdanja i izdanja u pripremi.

Njegova »Planinarska pjesmarica« nezaobilazan je doprinos hrvatskoj planinarskoj publicstici, jer su u njoj pedantošu pažljivog istraživača sabrane sve planinarske pjesme u kojima se spominju planine i planinari nastale u vremenskom razdoblju duljem od stotinu godina. Upravo »Planinarska pjesmarica« spoj je Jagarićevih najvećih ljubavi: planina i glazbe.

Vladimir Jagarić rođio se u Zagrebu 1925. godine. U Zagrebu je diplomirao 1946. na Zemaljskoj glumačkoj školi. Po zanimanju je glumac i redatelj dječjih predstava i priredbi. Radio je u kazalištima Zagreba, Sarajeva i Karlovca, a posljednjih 20 godina do umirovljenja u zagrebačkom kazalištu »Komedija«.

Planinariti je počeo još u djetinjstvu. Po majci je zavičajno vezan za selo Dol kod Pribića, a po ocu za Jastrebarsko. Njegovi žumberački korijeni odredili su da Žumberačka gora bude njegova najveća planinarska ljubav. Osim što je planinareći prošao Žumberak uzduž i poprijeko, objavio je, najviše u »Našim planinama« i »Hrvatskom planinaru« niz članaka o Žumberku i njegovim žiteljima. Bio je urednik Biblioteke »Žumberak - Gorjanci« i jedan od autora knjige »Po Žumberku i Gorjancima« (Novo Mesto, 1989.). Za Dolenjski zbornik napisao je opširni prikaz »Planinarstvo na Gorjancih« (Novo Mesto, 1997.). Napisao je vodič Žumberačkog planinarskog puta, monografiju »Svetište dolske crkve« (1999.), a u pripremi je njegova nova knjiga o žumberačkom podgorju, pod naslovom »Zavičajna kronika«. Bio je član uredništva »Žumberačkih novina«, sada je u uredništvu lista »Dolski zvon«, a objavljuje još i u »Žumberačkom krijesu«. Posebno se založio za proglašenje Žumberka parkom prirode, a otkada je Park proglašen posebno se brine za njegovu popularizaciju.

U svojem dugogodišnjem planinarskom stažu obišao je gotovo sve hrvatske, slovenske i bosanske planine. Dvaput je prošao »Velebitski planinarski put«

(1969. i 1972.), također dvaput i »Slovensku planinsku pot« (1960. i 1982.). Jedan je od rijetkih hrvatskih planinara koji je obišao i gotovo sve najznačajnije bugarske planine (17 godina bio je član BTC »Ivan Vazov« iz Sofije), a penjaо se i po austrijskim Alpama. Bio je i na vrhu Mont Blanca.

Član je HPD »Zagreb-Matica« od 1949. godine. Počasni je član zagrebačkog PD »Trešnjevka-Monter«. Bio je član Izvršnog odbora PSH (1971.-1987.), član njegovih komisija za povijest planinarstva, propagandu (procelnik) i za pl. puteve (procelnik), te organizator i redatelj svečanih planinarskih priredbi i akademija. Osobito se istaknuo organiziranjem svečanosti prigodom 100. i 110. obljetnice hrvatskog planinarstva. Planinarski je predavač, planinar-transverzalac te sakupljač planinarske literature i planinarskih značaka. Kao planinar istražio je život i rad dr. Ivana Krajača te o njemu priprema opsežnu monografiju. Za svoj doprinos planinarstvu dobio je brojna priznanja, od kojih su najznačajnija Zlatni znak HPS 1975. i Plaketa PSH 1987., te Zlatni čestni znak PZS 1986., a povrh svega, stekao je mnoga planinarskih prijatelja, među kojima je cijenjen po svoj susretljivosti i srdačnosti.

Alan Čaplar

SPELEOLOGIJA

VETERNICA ZATVORENA ZA JAVNOST!

Proglašenjem Medvednice Parkom prirode prošle godine, špilja Vaternica postala je dio tog parka, čime se promijenio njen odnos prema Komisiji za speleologiju HPS koja je od 1979. do sada, pomoću svoje Službe vodiča po špilji Vaternici, organizirala turističke i stručne posjete špilji, organizirala kulturne priredbe, održavala turistički uređeni dio, te brinula o svemu ostalom. Zbog toga su ključevi od špilje predani upravi Parka.

Budući da uprava Parka prirode Medvednica želi i špilju Vaternicu uključiti u buduće planove uređenja Parka, ravnateljica Parka ing. Nives Farkaš - Topolnik posjetila je špilju 28. studenog 2000. zajedno s Anom Bakšić, pročelnicom KS HPS, te još dvojicom speleologa, radi upoznavanja sa stanjem špilje, i odgodila sve dalje aktivnosti vezane uz špilju, između ostalog i kulturne priredbe, dok se ne riješe pravno - formalna pitanja.

Osnovom te odluke otkazan je bio već tradicionalni predbožićni koncert najavljen ranije za 3. prosinca 2000. Obavijest o otkazu koncerta nisu uspjeli primiti svi koji su željeli doći na koncert, pa se toga dana pred špiljom skupilo stotinjak štovatelja ovih koncerata, a došao je i cijeli Vokalni renesansni ansambl »Vatroslav Lisinski«. Uz burno odobravanje prisutnih slušatelja koncert je održan ispred špilje.

Nadamo se da će uprava Parka prirode Medvednica brzo rješiti nastala pravna pitanja, naći sredstva za bolje uređenje pristupa špilji i same špilje, i opet omogućiti turističke posjete i kulturne priredbe u špilji.

Vlado Božić

ODRŽAN SKUP SPELEOLOGA HRVATSKE

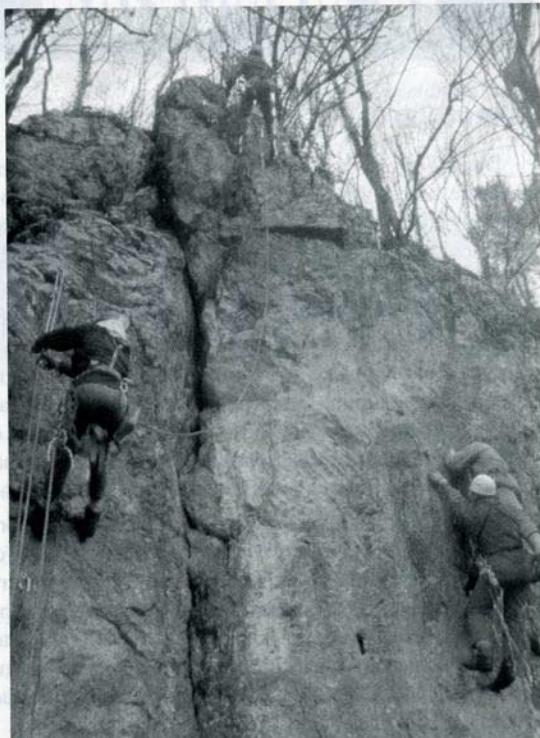
Speleološko društvo »Karlovac« (SDK) kao organizator, te Hrvatski speleološki savez (HSS) i Komisija za speleologiju HPS kao suorganizatori, organizirali su od 24.-26. studenog 2000. godine Skup speleologa Hrvatske u starom gradu Ozlju. Skup je bio i međunarodnog karaktera, jer su sudjelovala 124 člana iz 22 speleo-udruge: 19 iz Hrvatske, 2 iz BiH i jedna iz SAD.

Počelo je s održavanjem odvojenih sastanaka KS HPS i HSS u petak navečer, nakon kojih je održana projekcija video-filmova: »Crveno jezero« (HSS), »Grbina špilja i Dretulja« (DISKF), »El Chorreadora« (Metteo Rivadossi, Italija - posredstvom Igora Jelinčića) i »Jama Olimp« (Stipe Božić i SDK).

Skup je zvanično počeo u subotu u 10 sati, otvorila ga je ravnateljica staroga grada Ozlja gđa Zdenka Stupić, poslije čega su cijeli dan, sa stankom za ručak, uslijedila predavanja s projekcijama:

M. Garašić i T. Kovačević: »Istraživanje kaverni«,
I. Jelinčić: »Posjeti jamama Compresso del Monte Corchia i Črnelsko brezno« i »Istraživanja u Chiapasu u Meksiku«,

D. Reš: »Speleološka ekspedicija Mune 2000«.

Vježba spašavanja na stijeni u Ozlu

foto: V. Božić

- V. Božić: »Jama Vrtlina u južnom Velebitu« i
»Atomsko sklonište na otoku Braču«,
D. Bakšić: »Rad SO PDS Velebit« i
»Duboke jame Velebita«,
N. Buzjak: »Speleološka istraživanja otoka Cres«,
N. Bočić: »Jama Olimp - 531 m« i
»Speleološki objekti na području brda Lipnika«,
R. Ozimec: »Razvoj biospeleologije u Hrvatskoj«,
Z. Čurčić: »Bubijeva jama - antička nekropolja« i
D. Reš: »Rad Speleološke udruge Estavela«.

Navečer, druženje se nastavilo duboko u noć, sa stankama za zajedničku večeru i vatromet.

U nedjelju su članovi SDK na jednoj stjeni u Ozlu održali pokaznu vježbu samospašavanja kod penjanja i spuštanja, a članovi stanice GSS iz Zagreba i Karlovca vježbu spašavanja pomoću spašavalачke opreme (speleološkog nosila) na istoj stjeni.

Nakon vježbi mnogi su sudionici posjetili turistički

uredenu špilju Vrlovku u selu Kamanju udaljenu 10-ak kilometara od Ozlja.

Treba odati priznanje organizatoru skupa SDK na dobroj organizaciji i odličnom izboru mesta održavanja Skupa. Zahvaljujući dobroj dosadašnjoj suradnji SDK s upravom staroga grada Ozlja, sve uredene prostorije starog grada bile su na raspolaganju sudionicima Skupa. Stari grad se još uređuje, uredeno je i djelomično opremljeno samo nekoliko prostorija, dok su u više prostorija uredeni samo pod, prozori i vrata. Sudionici su spavali na podu u svojim vrećama, a neki u svojim šatorima u parku staroga grada.

Ocjena je svih sudionika da je Skup postigao cilj, a to je druženje, razmjena mišljenja, obnova starih i sklapanje novih poznanstava, pa svi s nestrpljenjem očekujemo sličan skup i u 2001. godini.

Vlado Božić

MARIA - ZERLINE PRIKRYL

Dana 9. prosinca 2000. godine umrla je u 91. godini nakon kratke teške bolesti Maria - Zerline Prikryl koju su mnogi poznali pod imenom Pika. Velik broj njenih prijatelja oprostio se s Pikom 12. prosinca u zagrebačkom krematoriju odavši joj tako bar malu hvalu za dugogodišnji požrtvovni športski rad.

Zerline Prikryl rođena je Zagrepčanka. Od najranije mладости odlala se športu i ostala mu vjerna do kraja života. Još kao mala djevojčica počela je planinariti sa svojim ocem, poznatim zagrebačkim športašem. Nije se bavila samo planinarstvom nego i kajakaštvom i skijanjem. U kajakaštvu bila je 1944. godine proglašena drugom najboljom kajakašicom bivše Jugoslavije. Sudjelovala je na mnogim skijaškim natjecanjima i postala prvi ženski skijaški sudac u Zagrebu.

Jedna je od osnivačica planinarske sekcije »Goranin« u HPD »Zagreb - Matica«, gdje je kroz 50 godina do smrti obnašala razne dužnosti u upravnom i nadzornom odboru. Za svoj društveno planinarski rad primila je razna priznanja pa tako, među njima, srebrni i zlatni znak HPS, srebrni znak s vijencem PS Zagreba te mnoge druge pohvale i priznanja, kao Spomenicu za Herucov memorijal iz 1952. te Zahvalnicu za doprinos uspjehu 14. svjetskih studentskih igara 1987.

Svima će nam ostati, a pogotovo grupi »Goranin« HPD »Zagreb - Matica«, u trajnom sjećanju.

Eugen Kumičić

DESANKA CRESPI

Desanka Crespi rođena je 12. siječnja 1932. u selu Rošići u općini Matulji. Višu gimnaziju počela je pohađati u Kastvu posljednje ratne 1944/45. godine, a Realnu gimnaziju nastavlja u Opatiji. Sljedeće je godine završila godinu na Državnoj trgovackoj akademiji na Sušaku, što joj je omogućilo upis Ekonomskog tehnikuma u Rijeci, na kojem je 1949. i maturirala.

Oduvijek se isticala svojim osobnim i društvenim radom u brojnim društvenim organizacijama toga vremena. Već 1947. godine, kao petnaestogodišnjakinja, proglašena je udarnikom od Žemaljskog vijeća narodne omladine za izuzetno zalađanje na šumskim radovima. Od 1952. godine članica je KUD »Domoljub« Rukavac, u kojem svira harmoniku, te uz kulturno-zabavna druženja planira i organizira uspone po prekrasnim obroncima Učke. Od 1962. godine učlanjenjem u planinarsku organizaciju postaje sudionikom mnogih planinarskih tura i pohoda. Pamtim je kao organizatora pohoda »Žene u planinu«, Javornik, Memorijalnog pohoda na Učku, susreta s AF CAI Trecisimo, te stotina izleta kojih je osobno bila vodič. U planinarskoj organizaciji obnašala je najviše dužnosti; osim vodenja finansija, bila je tajnik, kao i

predsjednik u više mandata. Nositeljica je mnogih najviših republičkih i saveznih priznanja: orden rada sa srebrnim vijencem, brončani, srebrni i zlatni znak PSH, srebrni znak Planinarske zveze Slovenije. Stekla je diplome Planinarskog saveza Makedonije, AF CAI Trecisimo i mnoga druga priznanja planinarskih društava Županije, kulturno-umjetničkih, sportskih i društvenih institucija. Iako je planinarstvo njena velika ljubav, o čemu svjedoče nebrojene diplome, plakete i priznanja, možda najviše govori Nagrada planine PD »Kamenjak« koje je Desanka osvojila 1970. godine - za 100.000 metara prijedenih visina - a bilo je to prije 30 godina, na polovici njenog planinarsko-životnog puta.

Njezinim odlaskom otisao je velik sportski i društveni volonter, osoba koja je dušom i srcem radila i pomagala drugima da se opuste i u planini zaborave na svoje brige. Kao planinar obišla je gotovo sve naše planine, kao i mnoge u inozemstvu, nikada ne zaboravljajući svoju najveću ljubav, Učku, gdje je provodila najveći dio svog slobodnog vremena i na koncu u njenom krilu, u Rukavcu, pronašla svoje vječno počivalište.

Tatjana Ban i Cvjetana Miletić

VIJESTI

PL. SAVEZ ZAGREBA U 2000. GODINI

U prošloj je godini PSZ vodio iskusni planinar, atletičar i ljubitelj planina Zdravko Ceraj. Vodiči su već tradicionalno organizirali mnoge izlete i akcije kako bi pomogli svim zagrebačkim društvima. U prošloj godini dodijeljene su 22 plakete Saveza, 95 srebrnih znakova te 5 specijalnih plaketa povodom velikih jubilarnih priredbi. Predstavnici Saveza prisustvovali su skupštini Cluba Alpino Italiano u Brunicu.

Vodiči su pristupili modernijem školovanju kadrova u dogовору с medunarodnom vodičkom organizacijom (UIAGM), kako bi i u svijetu bili prepoznatljivi. U

zimskom razdoblju, uz izlete i planinarska druženja, organizirana i tradicionalna škola skijanja u Italiji. U ljetu je organizirana planinarska škola u Dolomitima u Italiji, a 45 sudionika došlo je iz 11 planinarskih društava iz Varaždina i Zagreba.

Tijekom 2000. godine organizirano je 17 izleta, što jednodnevnih, što višednevnih, sa 650 sudionika. Ovom prilikom zahvaljujemo se i vodičima Eugeniji Špralja, Mariji Gobec, Emiliji Ebenspanger, Darku Lušu, Marku Ebenspangeru, Nenadu Mihaljeviću i Dadi Kralj. Svi oni sudjelovali su i u akcijama sa Savezom školskih sportskih društava na danima školskog sporta i danu pješačenja za gradanstvo. Ove akci-

je okupile su oko 5000 sudionika. Tijekom veljače organizirana je i ekspedicija na najviši vrh zapadne Afrike Mt. Cameroon (4095 m) koji je uspješno i osvojen. Na vrhu je bilo 10 članova ekspedicije. Zimskim usponom na Mt. Kosciusko osvojen je i najviši vrh Australskog kontinenta. Na vrhu su bili Marija i Željko Gobec.

Novosti u svijetu orientacijskog trčanja pratio je i PSZ, pa je tako prošle godine u suradnji s HPD »Vihor« organizirano sedam natjecanja Vihor park-kupa. Natjecanja organizirana u parkovima i urbanim sredinama budućnost su orientacije i medijski puno zanimljivija širokoj javnosti. Odaziv na natjecanja je bio izvrstan i na 7 natjecanja ukupan broj startova dosegao je brojku 700. Tijekom orientacijske sezone PSZ je naročito posvetio pažnju najmladima. Uz pomoć Emiliije Ebenspanjer, Nedre Gobec, Ivane Stosić i Mladenke Gross organizirano je i desetak natjecanja za najmladi uzrast od 2 do 10 godina.

Željko Gobec

FOTO-NATJEĆAJ »MOSORA«

Povodom 75. obljetnice splitskog HPD »Mosor« organizirano je natjecanje za najbolju fotografiju i dijapositiv na temu planinarstva, alpinizma, speleologije, te flore i faune. Fotografije i dijapositive su na natječaj dostavili članovi PK »Split«, HPD »A. Bedalov«, HPD »Mosor«, HPD »Dubrovnik« i Splitski skautski zbor, dok su fotografije Siniše Štambuka i Stipe Božića sudjelovale izvan konkurenkcije.

Oko 60 fotografija, po izboru poznatog snimatelja Matka Biljka, bilo je izloženo u Pučkom otvorenom učilištu od 4. do 9. prosinca 2000. Projekcija dijapositiva održana je 4. prosinca 2000. u kino dvorani Multimedijalnog centra. Pobjednici za najbolju fotografiju su: 1. Neda Korda (»Snežne ptice«), 2. Ivo Kvestić (»Ledenjak Mere de Glace«), 3. Josko Božić (»Dolazak pustinjske oluje«). Pobjednici za najbolji dijapositiv su: 1. Zoran Knezović (»Ljepotica i zvijer«), 2. Vinko Prizmić (»Na vltvu helikoptera«), 3. Goran Gabrić (»Špiljski akvarel«).

Na svečanoj sjednici HPD »Mosor« u Hrvatskom narodnom kazalištu najboljima su uručene prigodne nagrade. Za uspješno organiziranje ovog natjecanja zaslužne su Dragana Orebić i Sonja Nikolin.

Goran Gabrić

NOĆNI POHOD NA OŠTRC

HPD »Željezničar« iz Zagreba već drugi put za redom organiziralo je noćni pohod na Oštrc (752 m) u Samoborskom gorju, gdje je naš planinarski dom. Termin noćnog pohoda je zadnji vikend prije Božića. U stvari to je posljednji organizirani izlet u godini. Ovaj puta pohod je imao veću važnost, jer je njime završena godina našeg velikog jubileja, 50. obljetnice HPD »Željezničar«, te 20. stoljeće i 2. tisućljeće.

Sudionici pohoda, njih 25-ero sastali su se 16. prosinca 2000. u 16 sati u Rudama, i pričekali prvi mrak, kako to i priliči noćnom pohodu. Nosile su se prave baklje, što je pohodu dalo dodatnu draž i pomalo mističan ugodađaj. Prolazeći kroz Rude izazvali smo lavež mnogobrojnih pasa. Prethodne noći pao je prvi snijeg ove zime, pa je budući da se razvedriло, vidljivost bila odlična. To su potvrdili i gosti planinarskog doma koji su svjetleću kolonu pratili tijekom pohoda.

Nakon nešto više od sat vremena stigli smo do cilja i baklje zabili u snijeg da dogore do kraja. Počašćeni toplim čajem i okrijepljeni ukusnom hranom bili smo spremni za mali dodatak i odlazak na sam vrh Oštrca, desetak minuta iznad doma. Grad Zagreb i deseci tisuća svjetala titrali su u zraku. Kakav prizor!

Te noći u domu dugo se čula pjesma veselih plani-

75 GODINA HPD »MOSOR«

Središnji dio proslave obilježavanja 75. obljetnice HPD »Mosor« održan je 9. prosinca 2000. g. u HNK u Splitu. Tom su se prilikom u prepunoj dvorani kazališta susrele su se razne generacije planinara članova društva. Među njima bili su i ugledni gosti: zapovjednik HRM viceadmiral Vid Stipetić, dožupan Splitsko - dalmatinske županije Ante Nosić, gradonačelnik Splita Ivan Škarić, tajnik HPS Darko Berljak, predstavnici županijskog i gradskog športskog saveza, tehničke kulture, zrakoplovne baze Divulje, te planinarskih društava Karlovca, Šibenika, Kaštela, Splita, Makarske, Dubrovnika itd.

Predsjednik odbora za proslavu ministar Alojz Tušek pozdravio je nazočne planinare i goste. U prigodnom referatu istaknuta je važna uloga HPD »Mosor« u razvoju hrvatskog planinarstva, te vrhunski športski rezultati postignuti u alpinizmu, speleologiji i ostalim planinarskim djelatnostima. Sve to nazočni su mogli opširnije pročitati u tiskanom biltenu koji je posvećen 75. obljetnici. Gosti su se riječima pohvale obratili planinarama i darivali slavljenika prigodnim poklonima, među kojima se ističe Zlatna plaketa HRM, koju je HPD »Mosor« dobio za zasluge u Domovinskom ratu i suradnju sa HRM.

Po završetku protokolarnog dijela proslave, planinari i gosti su nastavili druženje uz pjesmu ženske klape »Dalmatinke« i bogati domjenak. Naročito je planinarski veselo bilo sutradan na planinarskom domu »Umberto Giometta« na Mosoru, gdje su planinari nastavili slavlje.

Goran Gabrić

Ujutro na vrhu Oštrea

foto: Damir Bajs

nara praćenih gitarom već pomalo legendarnog Ivice Čandije - Šljive.

Sutradan, u nedjelju, dočekalo nas je sunce, koje je, za razliku od nizine u magli i mrazu, topilo snijeg.

Na rastanku smo se dogovorili da ćemo se i dogodine naći na istom mjestu u isto vrijeme. Vjerojatno će biti i novosti. Bit će više sudionika, jer u domu može noći 40-ak ljudi. Pozvat ćemo i planinare iz drugih planinarskih društava, a nadam se da će do tada biti gotova i razgledna piramida na vrhu Oštrea, kako bi pogled s njega bio još širi i ljepši.

Ovim noćnim pohodom završila je godina našeg zlatnog jubileja. U njoj smo izdali obilaznicu »50 vrhova za 50 godina društva«, organizirali veliku proslavu u dvorani TŽV Gredelj, izdali dnevnik »Hrvatske planinarske kuće« i organizirali uspon na Elbrus na Kavkazu (5633 m). Za ova teška vremena dostoјno ponosa i zadovoljstava!

Damir Bajs

BADNJAK NA SLJEMENU

Članovi PD »Naftaplin« iz Zagreba svake godine završavaju svoj program planinarskih pohoda noćnim usponom na Sljeme i sudjelovanjem u polnočki u Sljemenskoj kapelici. Prošlog Badnjaka sakupilo nas

se desetero u Gljivi (donja stanica sljemenske žičare), uzeli smo svoje naprtnjače i baterijske svjetiljke te se uputili Bikčevića stazom na Puntijarku. Temperatura na polazištu je iznad nule, za ovo doba godine smo razmjerno lagano odjeveni i već nakon pola sata hoda skidamo jakne i veste. Snijega na stazi gotovo uopće nema, tek malo blizu Puntijarke. Prošle ga je godine bilo mnogo više i to na cijeloj stazi.

Nismo sami na stazi, mnogo je planinara i planinar-ki koji s fenjerima (feralima, lampasima, ima li još koja zgodna riječ?) ili baterijskim svjetilkama uobičavaju polnočku provesti u Sljemenskoj kapelici. U našoj kući »Risova Jazbina« dočekao nas je dežurni planinar Dragec s toplim čajem. Risova Jazbina je ugodan i topao ambijent i u toploj sobi, uz jelo, piće, božićne pjesme i ugodno čavrjanje, brzo je došlo vrijeme za polazak prema kapelici. U kapelicu se nije moglo ući jer je premala, ali ispred i oko nje bilo je mnoštvo ljudi željnih da u tijoh noći dočekaju Kristovo rođenje i čuju riječ Božju. Bilo je lijepo slušati pjevanje božićnih pje-sama iz grla mnoštva ljudi.

Nakon održane mise vratili smo se u Risovu Jazbi-nu da se ponovo ogrijemo i okrijepimo kuhanim vi-nom. U dva sata vratili smo se istom stazom do auto-mobila, a za još sat vremena i kući na spavanje.

Dinko Bogavčić

PLANINARSKA ŠKOLA U RISOVOJ JAZBINI

PD »Naftaplin« organiziralo je od 2. do 7. siječnja planinarsku školu u »Risovoj Jazbini« na Sljemuenu za djecu iz dječjeg doma »Alojzije Stepinac« iz Brezovi-ce. Organiziranje škole povjerenje je g. Donatu Gašlje-viću i g. Vladimиру Mlinariću. Pomagao mu je iskusni planinarski vodič g. Damir Lasić, a domaćica i kuhari-ca bila je gda Mira Juričić koja je djeci svakog dana spremala doručak, ručak i večeru. Škola je za polaz-nike škola bila besplatna, a trošak škole pokriven je donacijom Zagrebačke banke.

Djeca su svaki dan s voditeljem i vodičem provodi-la više sati planinareći i učeći se planinarskim vještina-ma kao i ponašanju u prirodi. Poslije podne je bilo i sanjkanja dok je bilo snijega, a poslije večere voditelj je održavao predavanja popraćena dijaprojekcijama.

Posljednjeg dana domaćica je ispeklia tortu za ro-dendan jednog 18-godišnjaka za kojeg je to bilo pot-puno iznenadenje. Predsjednik Društva g. Branko Jakupak podijelio je svim polaznicima diplome HPS-a o završenoj planinarskoj školi. Naše Društvo namjera-va organizirati još jednu planinarsku školu za svoje nove članove tijekom proljeća ove godine.

Društvo je lani brojilo 214 članova. Bilo je 32 izle-ta, a na njima je sudjelovalo od 8 do preko 50 plani-nara. Pohodili smo vrhove hrvatskih i slovenskih pla-

Veseli polaznici planinarske škole u »Risovoj jazbini«

foto: Dinko Bogavčić

nina, ali i vrh Visokog Atlasa (4165 m) u Maroku, što je nakon osvajanja Kilimanjara 1999. velik uspjeh za naše Društvo.

Ove je godine u programu je 38 izleta. Osim po hrvatskim i slovenskim planinama, planiramo pohode Pirinejima (3404 m), Mont Blancu (4882 m), kao i alpskim vrhovima u Austriji.

Dinko Bogavčić

ODRŽANO OSMO ZIMSKO PLANINARSKO HODOČAŠĆE NA SV. ILIJU U ŽUMBERKU

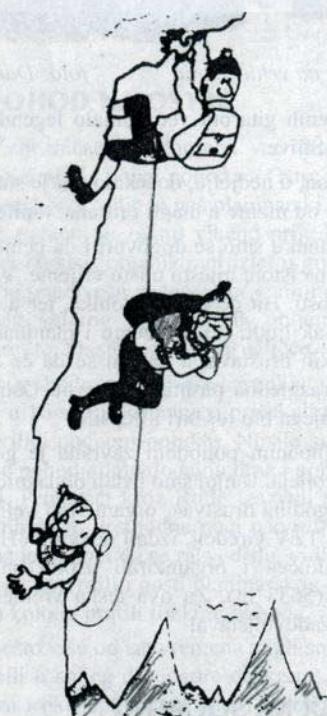
U nedjelju 28. siječnja održano je osmo zimsko hodočašće u kapelu sv. Iliju na najvišem vrhu Žumberačke gore (1178 m). U Sošicama se okupilo više od sedam stotina planinara-hodočasnika pristiglih s dvanest autobusa i nekoliko desetaka osobnih automobila. Teško je nabrojati odakle su sve posjetitelji pristigli, ali spomenimo barem Međimurce, Slavonce, Istrane i hodočasnici iz Busovače u Bosni! Iako je padao snijeg pomiješan s kišom, put do vrha većina je hodočasnika nastavila pješačenjem od gotovo dva i pol sata. Tamo je, u kapelici sv. Ilijije, inače najstarijoj grkokatoličkom svetištu u Hrvatskoj, točno u podne održana sveta misa. Osim nezaobilaznog vlč. Mile Vranešića, župnika iz Stojdrage i jednog od začetnika ovog tradicionalnog hodolašća, misi su koncelebrirali i svećenici iz Ozlja i Vrhovca. Nakon mise planinari se vratili u Sošice na okrepnu i posjet jami Jazovki. O već uobičajeno dobroj organizaciji cijelog pohoda i dobroj ponudi umornim hodočasnicima u gostionicama Sošica ne treba trošiti riječi. Dio hodočasnika je u povratku posjetio i crkvu u Krašiću i spomen-dom bl. Alojzija Stepinca.

Prvo takvo hodočašće održano je 23. I. 1994. kada je na poticaj Svetog Oca da se toga dana moli za mir u

Hrvatskoj i BiH, upravo kapelica sv. Ilijie bila središnje mjesto molitve. Poticaj je, eto, izrastao u hodočašće koje se nastavlja iz godine u godinu.

Vjerujem da su čitatelji primijetili da u tekstu nigdje ne spominjem slovensko ime vrha planine. Mislim da je vrijeme da vrhu Žumberačke gore vratimo ime Svetoga Ilijije, sveca kome je posvećena kapelica na vrhu! Žalosno je kao ime vrha upotrebljavati tudi, u ovom slučaju slovenski naziv, kojega su se, uostalom i oni sami odrekli, a starost, važnost i posjećenost naše kapelice na vrhu upravo zahtijeva ispravno ime!

Krunoslav Milas

ODUSTAJEM

Odustajem!

HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA

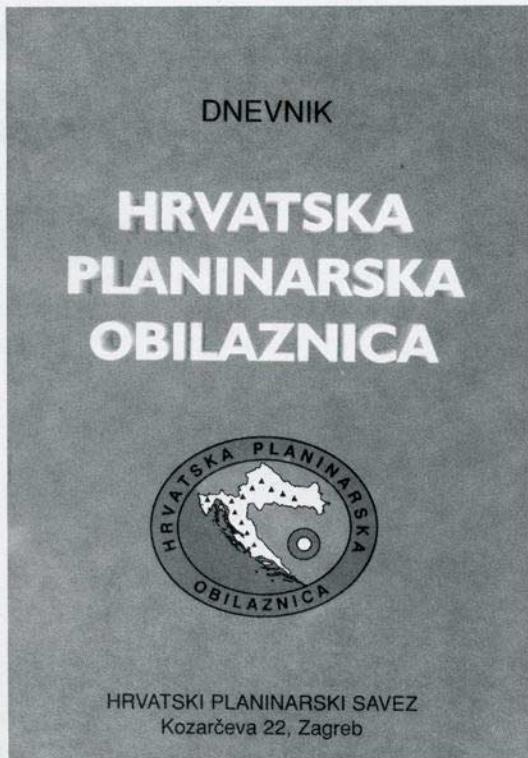
Popis obilaznika u 2000. godini

Pripremio: ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

Prva priznanja Hrvatske planinarske obilaznice podijeljena su 21. 7. 2000., dva mjeseca poslije otvorenja. Do kraja 2000. godine podijeljeno je 25 brončanih značaka planinarima koji su obišli 10 od 20 područja. Najzastupljenije društvo bilo je HPD »Željezničar« iz Zagreba. Trojica planinara iz tog društva obišli su svih 20 područja i primili srebrnu značku, a Bernard Margitić je na svečanoj novogodišnjoj sjednici HPS-a i PSZ-a primio je zlatnu značku za više od 75 obidenih kontrolnih točaka.

Još 15 planinara poslalo je stari dnevnik »Po planinama Hrvatske« pa su im obidene kontrolne točke su prenesene u novi dnevnik.

Popis obilaznika Velebitskog planinarskog puta i Velebitske obilaznice objavljujemo u idućem broju.

Dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice

BRONČANA ZNAČKA

Obilaznik

1. Zdenko Kristijan
2. Bernard Margitić
3. Tomislav Pavlin
4. Vjenceslav Jurić
5. Damir Bajs
6. Dražen Šifter
7. Mario Maršanić
8. Jasna Bingula
9. Gordan Papac
10. Damir Mahović
11. Amalija Margitić
12. Božena Bučar
13. Branko Tesla
14. Vladimir Lakuš
15. Zvonimir Polašek
16. Zvonimir Brkašić
17. Ivan Materljan
18. Miroslav Popijač
19. Vladimir Kordić
20. Darko Dömötföry
21. Andrija Benković
22. Radovan Malić
23. Liljan Polaček
24. Josip Štajduhar
25. Josip Marincel

Planinarsko društvo

- »Japetić«, Samobor
»Željezničar«, Zagreb
»Stanko Kempny«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Obruč«, Podkilavac
»Obruč«, Podkilavac
»Zagreb-Matica« Zagreb
»Risnjak«, Zagreb
»Zagreb-Matica«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Sisak«, Sisak
»Željezničar«, Zagreb
»Japetić«, Samobor
»Željezničar«, Gospic
(nije član PD)
»Željezničar«, Zagreb
»Vršak«, Brod Moravice
»Vršak«, Brod Moravice

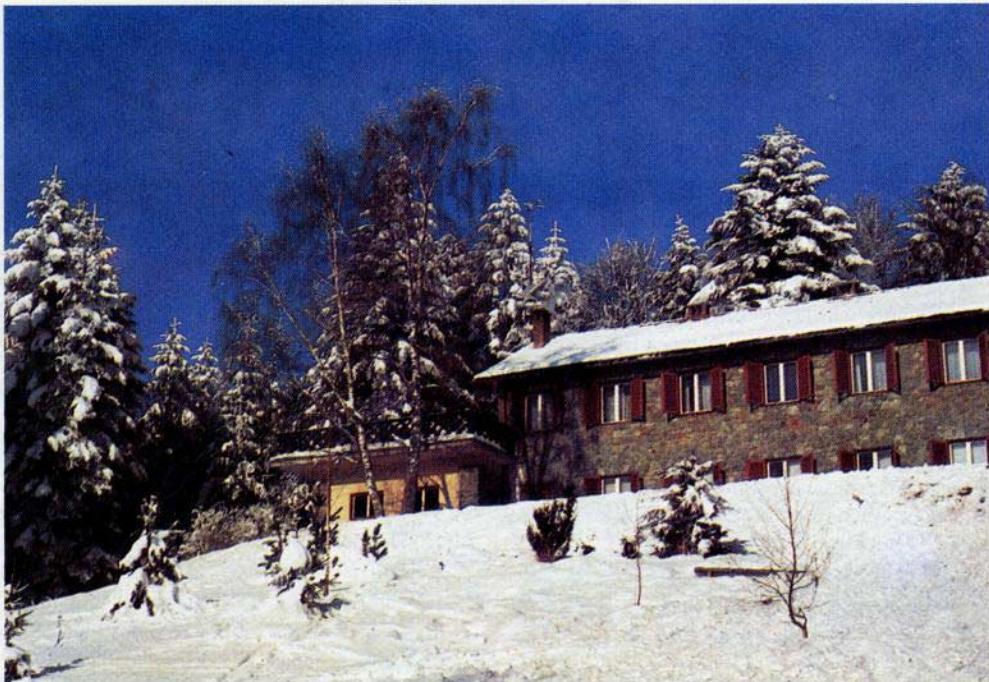
SREBRNA ZNAČKA

1. Bernard Margitić
2. Vladimir Lakuš
3. Branko Tesla

- »Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb
»Željezničar«, Zagreb

ZLATNA ZNAČKA

1. Bernard Margitić » Željezničar« Zagreb

Planinarski dom »Ivan Pačković« na Puntijarki

PANTONE® COLORS

CHROMOS^{dd}

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia